

УКРАЇНОЇ ХРИСТІЯНОЇ ВІСТІ

UKRAINISCHE CHRISTLICHE
NACHRICHTEN
UKRAINIAN CHRISTIAN NEWS

Рік III.
Jahr. 3.

Вересень 1965
September 1965

Kennzeichen B 21954 F

Ч. 2
Nr. 2

**ВІТАЄМО СОБОРОВИХ ОЦІВ І УЧАСНИКІВ ВСЕЛЕНЬКОГО ІІ. ВАТИКАНСЬКОГО СОБОРУ,
зібраних на 4-ій сесії в дні 14. вересня 1965.**

ВАТИКАН — РИМ. ХРАМ І ПЛОЩА СВ. ПЕТРА.

На заклик Св. Отця Папи Римського Павла VI
просимо наших читачів про щирі молитви
й жертви в наміренні Собору.

Д-р Володимир Мурович

Рим — найкраще місто світу

Від найдавніших часів, себто з того часу, коли римська держава заволоділа цілим побережжям Середземного моря, аж по сьогоднішній день очі цілого світу завжди були звернені на Рим. Не дивно, що в час Вселенського Ватиканського Собору таке було велике зацікавлення Римом. Коли дивитися на Рим очима старовини або мистецькими очима, навіть на його положення й побудову, тоді без пересади можна сказати, що Рим — це місто не тільки зовнішньої краси, але й внутрішньої гармонії.

Рим поєднує в собі всі століття римської історії та його народу аж доки стародавні Римляни не уступили місце новій італійській нації. На протязі бурхливих років давніх століть Рим устоявся як ненарушений граніт до наших часів.

Римові припала велика роль бути столицею голови Вселенської Церкви та церковної держави з того часу, коли з Божого Провидіння прибули сюди перші два головні апостоли св. Петро і св. Павло. Вони прибули, правда, туди в час лютих переслідувань християн римськими цісарями, коли саме на аренах цирку, званого Колізей, гинули християни, роздирані дикими звірами, але за Божою волею християнізація на терені Риму швидко поступала вперед завдяки мучеництву визнавців Христової віри, аж доки на середині Колізею не здвигнуто хрест як знамено перемоги!

Висідаючи на головній станції Терміні в Римі, що її збудовано за часів Муссоліні як найвище досягнення архітектури, ми находимося на площі, звідкіль роз'їжджаються трамваї, автобуси, авта і підземна залізниця на всі сторони міста. Тут бачимо звалища мурів з передхристиянських часів, а біля них поверхові будівлі. Шукаємо трамвая ч. 64, щоб ним дістатися на площу св. Петра. Проїжджаємо, кожний заплативши за квиток по 50 лірів, старими вулицями в напрямі на захід, уздовж яких находяться старі й нові будівлі, а все це гідне уваги. Ліворуч — гарна площа, де пишається пам'ятник короля Емануїла II. Проїжджаємо через міст на Тибрі, що прикрашений плоскорізьбами, а праворуч бачимо замок св. Ангела. Через п'ять хвилин ми вже перед колонадою, що окрилює площу св. Петра. По її середині находиться високий обеліск і перед нашими очима показується маєстатична будівля Божого храму св. Петра. Немов у скалі викута! Перед ним дві статуї св. Петра і св. Павла, а з двох боків прилягають високі будівлі, в яких по правому боці живе вкожочасний папа римський. Ми йдемо сходами вгору, щоб дістатися до храму. На них повно прочан, що поспішають в одну й другу сторону.

Найшовшись у передсінку, віддаємо наші клунки, хто їх має, в переховання сторожі, а потому входимо до самого храму. Ми немов ошоломлені величчю й красою будівлі. Одні хрестяться, а інші, забувши це зробити, йдуть прямо до гробівця, де спочивають тлінні останки св. Петра, як виказала археологія. Перший раз у житті приходиться нам зустрічати храм, що викликає подив, який до нас промовляє століттями. І ми в покорі підходимо до гробівця та на його ступенях відмовляємо перші молитви й дякуємо Господеві, що дозволив нам найтися в церкві християнського світу. За гробом, у глибині головної нави, сідалище для папи. Тут, звичайно, відбуваються церемоніяльні Богослуження. Праворуч перед гробом — статуя св. Петра в бронзі з ключами в руці і ми підходимо, щоб ізложити поцілунок на носі, що висунена дещо вперед.

Храм поділений на три нави, і коли повертаємось ліворуч від престолу, бачимо, що в лівій наві, у крипті, находяться тлінні останки священомученика

св. Йосафата. Вони по довгих літах і трудах найшлися в належному місці та колись будуть перевезені на рідні землі. Моці св. Йосафата мають свою історію, бо треба було їх ховати перед московським наїзником. Їх замуровано в підляській церкві, в Білій. В 1915 р. віднайшов їх випадком поручник Федір Заяць, вертаючись з фронту додому.

Українці радо спішать до цього саркофагу, щоб зложити у стіп святого свої прохання за рідних та за щасливий поворот на батьківщину. Тут відбуваються часто наші Богослуження на інтенцію прочан чи з якоїнебудь іншої okazji. Деколи бере участь у Богослуженні й папа римський. Ідучи далі вздовж нав, ми бачимо вівтарі, де приносяться безкровні жертви. В кожному пору можуть прочани приступати до св. трапези. Але часто так діється, що прочани, захоплені красою мальовил і плоскорізьби, забувають про те найважливіше. Тепер середина храму загорожена дошками, де має відбутися остання сесія собору. Розмірами — храм не має собі рівного в світі. Будова тривала поперх 150 літ, почавши за папи Юлія II і тягнулася до папи Сикста IV. Будову виконали два майстри Браманте і Мікель Анджельо.

Не виходимо скоро з храму, але оглядаємо ікони мистецької вартости і по двох годинах знаходимося знову на площі вже духово відновлені. Порівнюючи, храм св. Петра втрое більший за св. Юра у Львові. Вийшовши, ще раз оглядаємо величаву баню, твір Браманте. В середині церкви, збоку, находяться сходи, якими можна дістатися наверх, звідкіль розлягається прекрасний вид на місто Рим. Ідучи ліворуч, можна відвідати ватиканський музей і навіть дістатися до середини Ватикану. Тут бачимо папське війське в гарних середньовічних строях, що береже порядку. Коли глядіти прямо зі сходов храму, видно дві колюмади, що йдуть півколом до алеї, вздовж якої находяться папські конгрегації. Внизу приміщення для кіосків із гарними пам'ятками. З правого боку каварні, де можна відпочати і переживати бачене.

Але вага Риму в тому, що на ватиканським узгір'ю находиться обведена муром ватиканська держава з повною суверенністю, законно визнана за часів Муссоліні лятеранським договором з 1929 р. До неї належать церкви та інституції, що находяться на терені Риму, признані як екстериторіяльні. У Ватикані зосереджується все релігійне життя. Тут живе папа римський і його сенат — кардинали, що керують церковною державою. Тут міститься редакція журналу «Оссерваторе Романо». Тут також пробуває наш митрополит-ісповідник кардинал Йосиф Сліпий. Наші прочани можуть бачитись з Еміненцією за попереднім зголошенням авдієнції. Нас вітає маєстатична постать нашого кардинала, що все ласкавий зустріти своїх людей, який цікавиться всім нашим релігійним і національним життям.

Всі народи світу, з огляду на осідок найвищого архипастиря папи римського, є тут приятні, і це дає Римові характер столиці світу. Рим положений на 7 горбках, розбудовався до кількаміліонового міста, а через те, що тут стрічається пам'ятки з часів дохристиянських і християнських, неначе вся історія світу вміщується в ньому. Сюди раз у раз проці і прогулянки цілими тисячами. Ні Нью-Йорк, ні Париж, ні Лондон, ні Відень ні Берлін або Мадрид чи Царгород, або наш Київ-Львів, чи чеська Прага не спроможні сконкурувати так красою, як положенням або історією вічного Риму!

Бути в Римі і не бачити папи Римського, як каже прислів'я, це бувби непростенний гріх. Тому можна зголоситися до збірних авдієнцій, які густо-часто

відбуваються, при чому при появі папи приявні попадають в ентузіазм і окликає «Евіва іль папа» не має кінця. Подібне де інде годі занотувати!

Багатство музеїв, різних галерій мальовил і різьби, клясичного й середньовічного мистецтва надає містові такого небувалого значення, що тижнями можна його оглядати і студіювати. А ватиканська бібліотека є найбільша в світі, бо числить біля 60.000 історичних друків, де вчені можуть користуватися, скільки завгодно з надбань людського духа.

Годинами можна побувати на площі св. Петра і все родяться нові думки. Людина почуває себе ангельсько, і забуває про всі життєві турботи.

А ось голоси поодиноких осіб, які як найкраще ілюструють свої переживання: Одна вдова по лікарю

Африканців, один з Камеруну а другий з Конго кажуть: Багато доброго прийде від Собору для Африки і для Церкви в Африці. Один італійський робітник каже: Думаю, що й для нас робітників Собор принесе великі користі. Багато моїх товаришів на роботі, досі, комуністів, тепер бачать в Папі приятеля, батька... Один високий урядник з Танганіки каже: Я бачив сього ранку наочно вселенськість Церкви і т. д.

Непроглядні маси, що звернені в сторону храму св. Петра. А з правого боку Ватикану виходять Владика в ясно сніжних фелонах. Одна краса! Слідкуємо і бачимо українських (гр. католицьких) владик в не менше чудових ризах, світлих як сонце Боже ясне! Всі йдуть повагом. Дивимося і не можемо очей від-

Римський цирк Колізей, де гинули за віру перші християни.

з Відня каже до другої: Це щось не бувало, одиничне в світі. Я не лише захоплена але я щаслива, що мала щастя бути сьгодні на площі св. Петра. Від 12 років я кожної осені приїжджаю до Риму. Цей раз нині ранком мій побут у Римі найкращий з усіх попередних, може навіть кращий від побуту в Ювілейному році (1950). «Я на площі св. Петра, що виглядає наче велика долоня повна голов у цей світляний ранок, що перейде в історію, як перший день другого Ватиканського Собору. Араб: це щось чудесне, тут треба було бути і бачити. Зробив я 1000 кілометрів, щоб бути тут сьгодні, я щасливий. Мурир з Африки говорить французькою мовою: Ця грандіозна маніфестація, напrawdę величчя. Один пан з жоною і донечкою: Як тільки проголошено Собор, я сказав собі: я тут мушу бути. Чому? Бо тут осередок всього того, що сьгодні має вартість! Сам конвертит з англіканізму на католицьке. Далі каже: Яка це чудова річ бачити людей різних націй, молодих і старих, білих і чорних на спільній молитві. Велика тут віра над берегами Тибру. Маю надію, що скоро прийде до злуки Церков в світі. Білява Голандка каже: Для мене виглядає те найкраще, що сьгодні зібрані тут не лише духовні але й світські з усіх сторін світу. Син старої Гелляди каже: Тут вичуваєте, що всі ми брати і сестри і такими нам треба далше бути. Двох

вернути. Панує незрівнана тиша. Швайцарці і італійське військо (в Італії держава і Ватикан є в повній гармонії) втримують порядок а властиво є вони для асисти, в яких чудових строях, не схопити зором. Нагадують давні часи...

Площа св. Петра все повна людей а в свята їх найбільше. Ждуть на появу Папи, щоб маніфестувати свою привязаність, щоб виявити свій ентузіазм. Ми, що досі стояли здається без руху, пробуємо теж собі давати вислів тієї неземської радості, одинокої в Римі...

А коли проходимо по скверах міста чи вулицях, оглядаємо на кожному кроці пам'ятки старовини, ще добре законсервовані. Ніде в ніякому краю, не можна стрінати наочно давньої величності, ні в Греції, ні в Єгипті, ні в Вавилоні, як в Римі...

Рух в місті великий а попри це стрічаємо безліч священиків, монахів, монахинь, клериків, та молоді під їх опікою, що в Римі. Їх поява надає особливого характеру містові. Ми йдемо певні, що нам нічого злого не станеться. Зрештою Римляни привітні, радо служать приїзшим вказівками. Ми не боїмося, що нас може авто наїхати, бо тут уважається на людину а не на авто. Людина себе почуває свобідно, як ніде н а світі. Мійська поліція, гарно зодягнена, завжди ввічлива, дає безпеку нашої особі. —

О. Д-р Володимир Ковалик

Письмо до української католицької єпархії

(Закінчення)

Як конклюдія з вище сказаного випливає:

а) Супонуючи давню практику двох родів Сл. Божу: читану і співану, що в сьгоднішніх обставинах і коначне, треба зберегти довготу читаної Божої між 25-30 минут, цеб то ту саму, що має сьгодні. Розуміється деякі молитви наприклад ектеї оглашених і молитви, можна заступити новими відповідними до наших часів.

б) Веручи під увагу велич Божого храму і його обстановки, коначним є залишити кивоти такої величини, як це було досі, на престолах ліхтарі гарні відповідні, воскове і електричне світло а навіть квіти, що відповідає нашим цивілізованим часам.

Схід сьгодні є закостенілий, хоч природно побожний, не має глибокої віри в Евхаристію тому в нього такі престоли, такі кивоти, так-стоячи приступають до св. Причастя! Хто має живу віру в Божество Христа Евхаристійного, цей мимоволі клониться перед ним, паде навколішки, коли має його прийняти, пре-кращує церкву і особливо престіл, що є центром святости храму.

Отож сьгодні, по сотках літ практики приклякання до св. Причастя, відбирати те людям, вважаю це за злочинність, бо цим знов доводиться, до безвірства й байдужности для Пресв. Евхаристії.

в) У звязку з цим йдуть МЕТЕНІІ і приклякування перед кивотом. В нас було прийнято приклякати на два коліна перед виставленням Найсв. Тайн і робити глибоку метанію перед кивотом у переході, а мала метанія лиш нахилення голови перед іконами, чи при кладенні на собі знаку хреста. Глибоку метанію скасовано, яка була чисто наша українська, а в переході Греки, Москалі і Українці перед іконами святих глибокі, з більшою пошаною поклони роблять а перед кивотом вони того не роблять, саме ізза браку віри в Евхаристійного Христа.

Наші набоженства до Христового Серця, часті св. Причастя, св. Години, нічні адорації, суплікації ітп. — це все виявом нашої живої віри в Евхаристію є практикою християнського життя, яке не полягає тільки на охрещенні і полаганні хрестів, але на зрості в Божій ласці і практиці чеснот, життю християнському. Це все повинно зберегтись і ще вдосконалитись!

г) З вірою в Евхаристійного Христа, з величністю престола ітд. є тісно повязані: ступінь під престолом, дзвонення в часі літургії, умивання рук перед св. Причастям священника. — Головний Престіл без ступення — це властиво ні українське ні східне! Як трираменні хрести — це московський вплив. Доказом того всі найстарші копули наших церков, які мають однорамений хрест. Ступінь під престолом є голов-но з двох причин: одна, це для більшої вигоди священника, що клякає, бо дуже тяжко клячати довший час без ступеня. Друге для піднесення престола, щоб нарід бачив священника і Владика у священодійстві, щоб брав в відправі живу участь. Тому сьгодні Собор і папа позваляє правити латинникам посеред церкви, щоб народ міг все обсервувати, то тим більше в нас повинні задержати бодай один ступінь, щоб ізза іконостаса було видно священослужителя. Крім того і на Сході є ступені під престолами! Варто, щоб всі, що хочуть повикидати ступені престольні найперш поїхали оглянути грецькі православні церкви Сходу!

г) Умивання рук перед «Воньмім, Святая воньмім!» Наш старий служебник дає таку завагу: «У нас є прийнято вмивати руки заки диткнемося Тіла Христового, а не як Москалі з немитими руками.

д) Вживання дзвінків. — Кажуть, це чисто латинське. А тимчасом на Сході вживаєся била, дзвінків при Богослуженнях, торжествах, процесіях. Можна ужити все, що концентрує нашу увагу вірних на літургічну дію, таїнство. Саме для того звониться. Воно більше зрозуміле народові, чим «Воньмім». Тим-

більше на міграції, де наші, що не розуміють ні мови, ні обряду, ні не знають коли мають ставати, чи клячати, чи приступати до св. Причастя?

А як би хто обстоював, що це латинська практика, тоді чому носять наші Владики фіолети. Це здається із візантійством не йде в парі! Не говорю про інші інсигнії наших архирейів, що є латинського походження.

Але як що такі належить повертатися до архаїзму у первісні часи, тоді треба носити довгі чоботи, залосні коси, розчіхрану бороду. Треба тоді повикидати мікрофони-голосники. Або не викидати і не «прочищувати»!

е) Слово православний в нашому Богослуженні? Колиж наші Владики і Синоди це слово заступили іншим, або випускали зовсім, то вони мали на думці поважні рації. І сьгодні вони є, бо нас ідентифікують з незединеними з Апостольською столицею. Проти вживання звороту: Вас «православних християн» тепер виразно протестують проти ношень кольорових риз!

е) Наконєць до скорочення й естетики відправ нашого обряду причинитися зменшення числа «мирствувань» і покладання потрійних хрестів, які теж не є нашим звичаєм. Під рукою маю порівнання зроблене в 1953 наших 5 літургіконів: Почаївський з р. 1735 і 1755, Унівський з 1747, Виленський з 1692 і Львівський з 1905 р. Кожний з тих служебників не має трьох поклонів малих перед «Малим Входом», не має «Мир всім» перед Євангелією, не має трьох хрестів перед «Вірою цілюючи воздух». У «вірою» вживають слова «нас діля человек і нашего ради».

Полагання потрійних хрестів є зачасте й злишне, бо коли не говоримо три рази амінь, тричі Господи помилуй, тричі Подай Господи, той тоді потрійне полагання хрестів не коначне!

Отпуст на кінці св. Літургії всі наші служебники мають середній (від Чеснійшоу Херувім) як і годиться для такої важливої Богослужби. В нас є три відпусти і дивним дивом, для найважливішої відправи то є св. Літургії дали тепер МАЛИЙ ОТПУСТ.

Кінчаючи свої думки про обряд, не можу поминути мовчанкою: «Римського видання» наших літургічних книг та обрядових приписів. Ось моє слово про них: Римське видання наших літургічних книг і приписів, це одно з найгірших наших видань і нас кривдить!

Воно не мало на цілі ОДНООБРАЗНОСТИ Обрядової. Це видання беручи під увагу хоч би саму внутрішню розбірку книг і приписів, мало на меті ОБМОСКОВЛЕННЯ нашого обряду і Церкви. До цього воно: недбале, хаотичне, повне помилок, непотрібних повторень, необдуманости, непрактичне. З цілости видно, що його робили люди необізнані з нашими звичаями, духом, культурою, мистецтвом, церковною мовою ітд.

Священна Конгрегація для сх. Церкви зробила і робить для нас дуже багато, але неприхильні нам люди використали це на нашу некористь, впроваджуючи в наш обряд московську мову, московських святих, московський правопис, грубість, неокресаність, мертвоту, бездушність нашого північного су-сіда й ворога.

Мені в голові не може поміститись це, що є ще сьгодні деякі з поміж наших, що цього не добачують і кажуть, що такі є НАШ УКРАЇНСЬКИЙ ОЧИЩЕНИЙ ОБРЯД.

Роздумуючи над сумним станом нашої Церкви на рідних землях вважаю, що воно не вказане робити великі й радикальні зміни в Обряді, доки головна частина нашої Церкви не може свобідно сказати своє слово.

Те що є коначне для еміграції, може зробити вже то ціла Єпархія спільно вже то кожний єпископ в своїй дієцезії.

Зв'язки України з Римом

Українці — давні Русичі — все були у добрих взаєминах з Римом! Від зарання нашого Християнства! Хоч як ми стояли під непереможним впливом Візантії а потому Москви! Почавши від Володимира Великого, чи тоді, коли делегати, що кинули клятву на Керулярія і вертали через Україну до Риму, чи тоді коли князя Ізяслава короновано папською короною на короля України, чи тоді, коли за Ярослава Мудрого його діти вінчалися з католицькими королями Європи!

Приязні взаємини не вриваються, коли на українські землі вдерлися Татари і зажадали зрвання тих взаємин з католицьким заходом. Що більше князя Данила короновано королем Галичини папською ко-

студії в Римі, навіть православні з поручення митрополита Могили прибувають на навчання.

Митрополит Кир Андрей закуповує відпочинковий дім в Кастель Гандольфо для студентів і часто там сам пробуває, коли заїздить до Риму. За його часів наступає віддання будинку на семінар духовний на Джіанікольо, що триває до сьогодні, куди вже прибувають студенти з Європи, Канади, Аргентини і Бразилії.

ВІДВІДИНИ НАШИХ МОНАСТІРІВ І ІНСТИТУЦІЙ.

Під сучасну пору Рим є осідком слідуєчих наших чинів і інституцій.

Обитель ОО. Василян в Римі на Авентині.

роною, що її передав апостольський легат, у Дрогічині на Холмщині. Коронація в тому місті має значення теж престижеве, бо цим стверджено, що Холмщина — українська земля. В той час виїхав був митрополит Акеревич на Собор до Ліону, де з'ясував загрозу зі сторони наступаючих Татар на Європу. Також їздили наші делегати на Собор до Констанци, де були приявні при спаленні Гуса на кострі, як того домагалися Німці, що за єресь уважали виклад св. письма в чеській мові. Знову київський митрополит кир Ізидор брав участь в нарадах фльорентійського Собору, де прийшло до унії Сходу зі Заходом. За заходи, що привели до унії, був іменований кардиналом і це перший київський кардинал на наших землях! Завдяки йому унію прийнято на цілій Україні.

Ворог унії Москва — подбала пізніше, що знову насаджено у нас православіє, яке однак довго не перетривало, бо вже в 1596 р. в Берестю над Бугом відновлено унію за часів київського митрополита Рагози і від тоді вже безпереривно наші звязки з Римом закріпилися до тієї міри, що на запрошення Святого Престолу наші оо. Василяни приїздять до Риму і тут дістають у своє посідання церкву мучеників Сергія і Бакха і при церкві отримують монастир для себе, де ведуть духовний семінар для студентів теології, що прибувають з України. Багато закінчило

По другій світовій війні осідають оо. Василяни на постійне і при вул. П'яцца Мадонна Деї Монті 3. знаходиться їх головний дім, якому підлягали провінції в Канаді, Америці, Бразилії і Аргентині. На чолі стоїть протоархимандрит о. Атаназій Великий, наш визначний теолог і вчений. До Заряду належать оо. віце протоархимандрит Миськів, о. Ваврик, о. д-р Назарко, о. Рога, о. Головецький і інші, що живуть тепер в новім домі при вул. св. Йосафата, ч. 8., куди спровадилися перед кількома роками.

Як відомо, оо. Василяни є це наш найстарший і найбільш заслужений чин. Своім корінням глибоко вріс в рідну землю і немов той кремезний дуб із своїм гиллям дав захист нашому релігійному житті. Йому ми завдячуємо спершу розбудову монастирів на рідних землях почавши від Дніпра аж далеко на захід. Їхня видавнича діяльність охоплює спершу усі наші землі, що входили в склад Польської держави а потім все життя наше скупчується в Галичині і на Закарпатті. Сьогодні свою діяльність континуують в позаокеанських краях а своїми видавництвами стоять у нас на першому місці. Їх орган «Світло» що виходить в Торонті, Канада, є найкраще редагований місячник. Його технічним редактором являється ред. Александер Мох, відомий католицький публіцист. Найкращою книжкою, яку видали оо. Василяни, є

«Святе Письмо Старого і Нового Завіту». Змістом і формою неперевершене видання, над перекладом якого зі східних мов працював через кілька літ визначний мовознавець о. Іван Хоменко, пробуваючи на острові Капрі. Лише правопис дає багато до побачення. —

Другим чином, що осів недавно в Римі, є оо. Салезіянці, що зараз ведуть малу семінарію, або радше гімназію з українською викладавкою мовою. Дім побудований в 1957 р. сьогодні пишасться серед дерев і кущів та є атракцією для неодного Українця, який забажавби зустрітися з більшим ригором в Римі. На чолі гімназії стоїть директор о. Степан Чміль, незрівняний педагог, людина великого серця і великого розуміння для учнів. Учительський Збір начислює 10 осіб професорів і двох братчиків, з яких п. Харовський І. веде адміністрацію дому. Сьогодні є прищених 104 учнів з усіх поселень Європи.

Ніде не можна стрінути такої приязної атмосфери як там. Здається нема гострого ригору а панує там порядок, дисципліна і товариське відношення. Комфортне улаштування враз подвір'ям на забаву для учнів. Можуть грати в копаний мяч, ситківку та круглі, при чому участь беруть разом з ними оо. професори. На подвір'ю гарна статуя Матері Божої Фатімської, до якої кожного дня прибігають учні відмовляючи вервицю. Походом йдуть до другої статуї і континууючи вервицю заходять до церквці, що міститься на самому фронті дому, де перед вівтарем закінчують молитву. Релігійним життям кермує о. Василь Сапеляк. Гімназія має гарний хор і оркестру. Також гарну салю на виступи учнів і на концерти.

До дому оо. Салезіян знайшла дорогу пані посолка Мілена Рудницька і завдяки проханню оо. Салезіян написала чудову монографію про о. Боска, основника чину Салезіян п. з. «Життя св. Боска». Сьогодні це релігійна особа, далека від нашої нещасної політики, від нашої партійної гризні. —

До площі оо. Салезіян припирає ще незабудована парцеля, яку закупив наш Еміненція кардинал Кир Йосиф і вже зачав будову українського католицького університету. Датки плинуть зі всіх сторін нашої еміграції, що улаштує академії на честь митрополита — кардинала Кир Йосифа а весь дохід призначе на повисчу ціль. По вибудованні університету буде це великий комплекс нашого стану посідання. Справа в тому, щоб також придбати наш світський елемент та подбати в цьому домі за їх приміщення.

Закінчуючи уступ про гімназію оо. Салезіян можна сказати, що це новий наш чин, який з огляду на свою мету, з огляду на виховання молоді, є сьогодні найпродуктивніший і він віщує велике майбутнє для нашого народу. Праця оо. Салезіян — це Божий засів в українських молодечих душах. Чин вже видав з поміж себе владику, яким став епп. кир Андрій Сапеляк, сьогодні візитатор для гр. кат. Українців в Аргентині.

Доїзд до оо. Салезіян трамваем 46 або перекреслене 46 до кінцевої стації а потому автобусом 346 через кілька зупинок до вулиці Боччеа 480. Початок трамваю 46 є на схід від Ватикану.

Третім нашим чином є оо. Студити, яких спровадив наш кардинал Кир Йосиф і набув для них реальність на Кастель Гандольфо над озером Альбано напроти відпочинкового дому для семінаристів.

Годилося ще згадати про монастир на Гроа Феррата, в якому находяться наші священики і братчики. Є це грецький монастир з грецькою літургічною вимовою, який попри контемпляційне життя займається друком книг також в українській мові. Доїзд залізничною від головного двірця Терміні.

Рим є теж осідком наших двох жіночих монашчих чинів. Перший з них це сестри Василіянки.

Відомий наш чин ще з краю, що відіграв велику ролю у нас у вихованні жіночої молоді. Монахиня-Василіянка д-р Саломія Цборох подає в своїй капітальній праці історію оснований їхнього чину, розвиток і упадок, коли довелось зазнати лютих пере-

слідувань від російського уряду, за часів царату а врешті касати чину. За часів Австрії, по прилученні Галичини до неї, цей чин знову прийшов до давньої слави, мав свої дома в Словіті, Яворові, в Станиславові і у Львові. Перед першою світовою війною доручено сестрам ведення дівочої гімназії при вул. Длугоша. З кінцем другої світової війни довелось сестрам зазнати ще більших ударів а врешті залишили рідні землі і перейшли на скитальщину. Тут завдяки ласкавості Святішого Отця розбудували своє життя монаше. Централєю їх являється дім сестер при вул. Алесійо, на Авентині. Доїзд лінією «ЕД» від сторони площі св. Петра.

Під сучасний момент архимандринею є мати Клявдія, що очолює чин монахинь Василіянок, розкинутих по цілому світі. Сестри працюють з невиспучою енергією, ведуть сиротинці, діточі садки, школи, помагають нашим священикам при церкві.

Другим чином жіночим, що має свій осідок в Римі, є Згромадження Сестер Служебниць Пресвятої Непорочної Диви Марії. Є це виймово не дуже давний чин а початками сягає років 1890-1892, коли то перші устави були затвержені кардиналом Сембратовичем — 16. травня 1892. В скорому часі чин розвинув свою діяльність до тієї міри, що годиться більше місця присвятити йому:

До Риму приїхали Сестри Служебниць Пресвятої Непорочної Диви Марії в 1932 році, щоб обняти економію в Папській Колегії Св. Йосафата. За старанням тодішнього Ректора Папської Колегії Св. Йосафата, о. др. Дионісія Головецького, ЧСВВ, Священна Конгрегація для Східної Церкви запросила Сестер Служебниць ПНДМ обняти заряд колегіальної кухні.

Головний Заряд Згромадження мав свій осідок у Львові, Галичина. В наслідок воєнних і повенних дій Головна Настоятелька, Мати Вероніка Гаргіль, мусіла опустити Галичину і переїхала з одною з своїх Дорадинок, М. Христофорою Качковською, до Риму, де тимчасово замешкала в Папській Колегії Св. Йосафата. З огляду на неможливість повороту в рідні сторони заіснувала konieczність набути у Вічному Місті дім на приміщення для Генералату. З поміччю прийшла Канадська Провінція, якої тодішня Провінціяльна Настоятелька, М. Єлисавета Кассян, пожертвувала потрібну суму на купно дому. За дозволом Священної Конгрегації для Східної Церкви в 1948 році закуплено віллу при вулиці Кассія 102 з огородами. В тому домі урядувала Мати Генеральна Вероніка до 1956 року, до своєї смерті.

У вересні 1956, на Генеральній Капітулі, зістала вибрана на уряд Головної Настоятельки Мати Єроніма Химій з Канадської Провінції Христа Царя.

Вілля, набута в 1948 році, оказалась невістарчальною і за тісна і тому Мати Генеральна Єроніма вирішила поширити будинок і в 1958 зачато розбудову нового крила з обширною каплицею й капітулярною залею. В 1959 станув новий імпазантний монастир в оточенні пальм і зелені.

В 1962 році, на Генеральній Капітулі, Мати Єроніма Химій зістала одногослоно перевибрана, а до Генерального Заряду ввійшли представниці усіх Провінцій у такому складі: М. Юліяна Панковська, 1-а Генеральна Дорадинок і Заступниця, від Канадської Провінції; від Бразилії М. Зиновія Кміта, 2-а Генеральна Дорадинок; від ЗДА М. Корнелія Мантика — 3-я Генеральна Дорадинок і Справничка; від Європи М. Христофора Качковська — 4-а Генеральна Дорадинок і М. Олена Дикун, Секретарка.

Римський дім Генералату є центральним домом Згромадження, куди приїжджають Сестри з усіх Провінцій і Віце-Провінцій на богословські студії в Папській інституті «Реджина Мунді» та на науку церковного мистецтва, гаптування й шиття.

Доїзд з Терміні автобусом «червоне Д» і їдеться без пересідання під сам монастир. Другий доїзд з площі св. Петра автобусом «32» і їдеться до останнього перестанку, себто до «Понте Мільвіо», а звідсіля їдеться два перестанки автобусом або — «201» або «301» або червоним «Д» і перед висіданням треба вперед зазвонити, щоб автобус задержався.

Папська духовна семінарія на Джіянікольо

Осередком українського духовного життя в Римі є палата на Джіянікольо, в якій міститься українська духовна семінарія, в якій проживає зараз наш архипастир скитальців Кир Іван Бучко.

Наші очі все звернені на ту гірку, де пульсує наше релігійне життя. Тому кожній, що заїжджає до Риму в першій мірі старається навідатись до нашої семінарії, щоб віддати належний поклін нашому Високопреосвященному а рівночасно, щоб в канцелярії засягнути перших інформацій. —

Вийшовши з площі св. Петра на право подаємося через тунель до виходу, звідкіля ведуть сходи на гірку, що панує над цілим Римом. За кілька хвилин

ські установи. Без різниці на віровизнання, наш владики все готовий служити. Кроку одного не зробимо не засягнувши вперед поради у нашого архипастиря! Колись був так голосним у нас поклик, «Льос фон Ром» а сьогодні ми якраз у тому Римі шукаємо порятунку! Як часи міняються? Защораз наші проці відбуваються до вічного міста, де пробуємо на врочистостях.

Вийшовши від владики, стараємося бути ще у о. ректора духовної семінарії о. Назарка або у віцектора о. Мудрого. Ті, як господарі палати, яким доручено ведення семінарії, є компетентні нас навіть гостити, якщо ми собі наце заслужили! Але не тіль-

Українська Папська Духовна Семінарія на Джіянікольо.

ми вже на горі, з якої розлягається пречудний вид на ціле місто. Перед нами храми Божі в романському стилі, будівлі старовинні і нові а в низу пливе ріка Тибр, що обливає Джіянікольо.

В такому чудовому положенні знаходиться духовна семінарія, що рік річно випускає все нових священиків. Вправді 40 елевів в семінарії це за мало як нашу силу але тут покутує давній гріх лібералізму. Нерадо йде наша молодь на теологію а що більше ріжні стипендії уможливають їй студії на світських факультетах.

При вході до середини нас радо зустрічають наші знайомі, чи то буде о. шамбелян О. Марусин, чи директор канцелярії Вп. Василь Лосічко. Заходимо до ждальні а зо стін глядять на нас наші митрополити, кардинали, папи римські. —

Авдієнція у Владики Кир Івана, який нас вітає як рідний батько, це неначе подихом з рідного краю віє. Якщо маємо прохання, наш Владика вислухує радо. Кому ж невідомо, як нашій дивізії «Галичина» грозило марево большевицького полону і завдяки його інстанції у Папи Римського нашої дивізії не видано? Найчастіше навідується Мінхен, де нам найблище і через нього пливають датки на наші громад-

ки на Джіянікольо царить така гостинність, те саме стрічаємо всюди, в яким монастирі ми би не були. Ми Українці відчуваємо, що ми не самітні, що бється велике серце Папи Римського і нашого архипастиря Кир Івана. —

Але з приходом нашого митрополита-ісповідника Кир Йосифа наші відвідини вічного міста зросли до цієї міри, що не тільки з Європи але й зза океану прибувають проці, як то мало місце в часі назначення митрополита кардиналом. Святкування, які відбулися в цьому році з того приводу дійшли до кульмінаційного пункту. Як в Римі так в цілому світі ті святкування стали так загальними, що цей зворот в сторону нашої церкви належить уважати як явище не тільки позитивне, але як найбільш ударне за привернення наших суверенних прав у краю, за привернення свободи віри й релігії, за порушення опіні світу. Це нова фаза в розвиткові нашого народу! В парі з тим виринає у нас потреба релігійного обіднання, що під цю пору стало нашим щоденним покликом! Що Огієнко цього не бажає, це його гримас, що хотів би нам верховодити! Всі народи стужилися за релігійною єдністю, чому ж Українці мали б бути останні а не перші?

ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ

Югославської віцепровінції Сестер Службниць Пресвятої Непорочної Диви Марії.

Наприкінці минулого сторіччя, в 1892 році, у празник Успення Божої Матері, зістало започатковане активне Згромадження Сестер Службниць Пресвятої Диви Марії на західних землях України. З огляду на великі місійні запотребуння нашого народу, в якому болюче відчувалось брак жіночого чернецтва, наступили буйний і скорий розквіт нової законної спільноти, якої ряди зростали скорим темпом, бо наша молодь жіноча, спрагнена життя євангельської досконалости, вступала численно під стяг апостолок євангельської благовісті. З цілим жаром молодечої ревности, здібною до героїської посвяти, віддалились апостольській праці, а доми Сестер Службниць щораз густішою сіткою зачали вкривати галицькі землі.

Наш нарід потребував їхньої місійної, виховної і харитативної праці і вони обняли виховання молодого покоління, догляд хворих, старання за Божі храми й престולי.

Десять літ після заснування Згромадження гурток Сестер місіонерок подався в Канаду, а в 1911 році до Бразилії, де створили осібні, тепер квітучі провінції.

В 1906 році Преосвящений Кир Юліян Дрогобецький, Єпископ Крижевацький, запросив Сестер Службниць, щоб обняли заряд кухні в його палаті і в конвікті хлопців. Вони прийняли запрошення, але як започаткування діяльності Сестер в Югославії уста-

лено дату пізнішу, 1-го жовтня 1915 року, коли Преосвящений Кир Діонісій Няраді відкликав Сестер з палати і конвікту та вислав до Куцури на місійну працю, що її Сестри з питомою собі ревністю зорганізували та здобули симпатію й допомогу місцевого населення.

В 1919 році передано Сестрам державну захоронку з мешкальним будинком. Тут виховали й навчили любити Бога велике число дітей, з яких опісля вишло десять Священиків, один Єпископ та десять Сестер.

В 1927 році створили Сестри дім у Руським Керестурі з великою каплицею, де по сьогодні люди сходяться на молитви, Хресну Дорогу, вервицю, духовне читання.

В 1937 році зроблено Сестрам фундацію. Добродій, Діонісій Диоказий, подарував Сестрам свій гарний дім з огородом коло церкви в Куцури. Построєно там каплицю в честь св. Священномученика Йосафата, що її поблагословив Преосвящений Кир Діонісій Няраді, який великим власним грошовим вкладом відновив дім Сестер.

В 1940 році, коли ізза воєнних дій звязок з Галичиною зівстав перерваний, відкрито власний новіціят у Югославії, а духовний провід обняли Отці Василіяни.

За зростом числа членів послідувало відкриття нових домів. В 1940 році обіймають економію в Єпископській палаті в Крижевцях, в 1941 відчиняють свій власний дім у Дюрдені. В 1955 році посвячено у Вербасі дім, що його Сестри збудували. Тому що дім оказався за малий, в 1964 році, за старанням Головного Заряду в Римі, закуплено інший, гарний, просторий дім.

Важливою подією для Югославських Сестер була Генеральна Капітула, яка відбулася в Римі 1956 року. Взяти в ній участь також Сестри з Югославії і тоді, за ініціативою ново-вибраного Головного Заряду, вирішено дати Сестрам медичне вишколення, щоб могли обняти працю по лікарнях як мед-сестри. За грошевою допомогою Матері Генеральної М. Єроніми Химій збудовано дім у Новім Саді, де замешкали Сестри, які працюють у шпиталі. Тепер розбудовують Сестри новіціят у Руським Керестурі, бо не мають приміщення для новичок, та мають надію, що св. Йосиф, Покровитель їхньої Віце-Провінції, знайде благодородних добродіїв, які їм матеріально поможуть.

Відданого Добродія й Протектора мають Сестри в особі Високопреосвященного Архисєпископа Кир Гавриїла Букатка, якому в великій мірі завдячують свій розвій. З неменшою прихильністю відносяться до Сестер Всч. Отці Душпастирі, та Впр. Отці Василіяни, які з посвятою трудяться над духовним провідом новіціяту.

Горячим їх опікуном на місці являється Ексц. Кир Йоаким в Руському Керестурі.

Югославська Віце-Провінція це одна з клітин розгалуженого вже широко у світі Згромадження, в Європі, в обидвох Америках, Північній і Полудневій. Сестри ширять Божу славу в Канаді, в Сполучених Державах Америки, в Бразилії та Аргентині, де трудяться успішно на полі шкільництва усіх ступенів і родів, зачинаючи від елементарного навчання а кінчаючи на університетських викладах, які цього року обіймають, на полі шпитальництва, ведучи власні лікарні і доми для старших віком і знемоцілих; трудяться над релігійним і національним вихованням нашої молоді, даючи курси релігії й українознавства під час року та в часі літніх ваканцій на теренах укрїнської культури.

Сестри з Югославії працюють не тільки у власних домах, але виїздять теж на апостольські праці до інших провінцій і під цю пору трудяться для услуг нашої Церкви в Римі, в Англії, Франції і Німеччині.

(Закінчення з 7-ої стор.)

В той спосіб ми малиби перелік наших духовних інституцій і монастирів в Римі, які числом і працею перевищують інші народи, за виїмком романських і германських племен! —

Цікаво, що в перших літах нашої еміграції осіла була чисельно наша світська громада, а один священик навіть підводою з Галичини станув перед папською палатою. З часом виемігрувала а зовсім не потрібно зі страху перед вярвом большевизму. В той спосіб наші отці духовні найшлися без пастви, що могла принести великі користі. Як справи сьогодні стоять ледви кілька родин проживає в Римі а двох світських є занятих при радіонадаванні. Звідсілля тяжко нашому прочанинові знайти відповідну квартиру під замешкання, що є найбільшим нашим недомаганням. Навіть коли надходить сесія Ватиканського Собору невидно зацікавлення нашого населення до цієї міри, як у інших народів.

В часі Собору працює пресове бюро, що міститься в першому домі від площі св. Петра. Всі народи заступлені чисельно але не Українці! Лише ред. Душник з Америки і представник Українських Християнських Вістей являються на кожній сесії! Звідсілля походить, що коли бюлетени щодня виходять на рижних мовах, у нас появляється раз на тиждень.

А стріча світських людей зі собою приводить до обміну думки, назривають дружби народів. Голубе небо, соняшні дні та добре вино «фраскати» долучуються до нашого настрою так, що ми пробуваючи хочби тиждень вертаємо скріплені на душі і на тілі, свідомі, що належимо до культурного західного світу.

Ціла Італія це атракція для людей всіх ділянок праці, для мистців, різьбарів, малярів, співаків. І наші теж часом з'являються, а останньо наш маєстро скульптор Григорий Крук вибився до цієї міри, що вирізьбив погуду нашого кардинала а навіть самого папи. Це осяг великий, що віщує йому небуденну славу. До малярів недавного часу належить молода магістра Оксана Лукашевич, що пробувала в Фльоренції в інституті Папи Пія XII на кошт державної стипендії і вивязалася зі своїх праць як найкраще.

Прощаємося з країною сонця та чудової природи а туга за пережитим нас манить знову побувати в Римі, осередку усього Християнства. —

Дім Згромадження Сестер Служебниць Пресвятої Непорочної Діви Марії.

Монастир Отців Салезіян в Римі і Мала Духовна Семінарія.

На адресу Заряду Віцепровінції наспіли численні гратуляції. Тому Редакція «Українських Християнських Вістей» до них приєднується і від себе шле щонайщирші побажання Господніх ласк з Висоти та найкращих успіхів в тій так хосенній праці для українського народу. Щастя Боже!

Редакція Укр. Хр. Вістей.

Д-р А. Княжинський

За чистоту української мови

На кілька літ перед своєю смертю д-р А. Княжинський порушив незвичайну важливу справу — упорядкування нашими відповідними чинниками українського правопису, складні і лексики. Як колишній член мовознавчої комісії при НТШ подав д-р Княжинський кілька своїх завваг, які повинні були наші установи як НТШ, УВАН, УВУ і інших спонукати до опрацювання доброго правописного словника.

Д-р А. Княжинський радить придержуватись покищо отсих правил:

1. Викинути з українського правопису апостроф між двогубними й р з одного і преїотованими голосними з другого боку, бо різниці між західними а й централью-східними українськими говорами у їх вимові не такі великі, щоб їх уводити у правопис. Існує багато різниць в різних позиціях між окремими українськими говорами й говірками української мови, але ними займається діалектологія — отже спеціальна наука користуючися своєю абеткою, — але уводити їх у загально обов'язкові правописні закони не слід, бо їх накинено українській мові, ідучи слідами московського правопису.

Зате треба оставити апостроф там, де «я, є» повинні вимовлятися з преїотацією, а не як мякі а, е (напр. з'ява, з'єднання, від'ємний).

2. Не можна спотворювати чужі фонемні в українській мові, отже німецьке Ü і французьке и, передаючи їх через українське Ю, напр. Нюрнберг, Мюнхен, фюрер, Дюма; фонетичність українського правопису вимагає не тільки докладної передачі в письмі звуків і звукових комбінацій української мови, але й можливо докладної передачі в українському правописі чужих фонемів. Тут належать такі правописні дивовижі є, напр. мільйон, Гізе ітп. І одне і друге це безпосереднє наслідування московського правопису.

3. Регламентувати в українському правописі відлатинські і відгрецькі слова, але не обтяжувати цей правопис явищами історичної граматики грецької мови — значить: не заставляти пересічну письменну людину вивчати на память цілі правописні колонії відгрецьких слів.

4. Безпосередню передачу латинського «і» і грецького іпсилон сперти не на аналогії до московського правопису, але радше на звичаєвому законі української народньої мови, отже:

а) не переводити давнього «гимн у гімн тільки для того, що в московській мові є «гімн». Аналогічно не вимовляти й не писати: Аргентина, Тирольці, Тибет ітп. але Аргентина, Тирольці, Тибет ітп.

б) не передавати латинського «і» в українське «і»: у слові «публіка» й похідних, але оставити тут давнє українське «и», яке остало в масі інших слів як: принцип, інститут, конституція ітп. Це треба зробити тимбільше, що в українських говорах є слова: «публіка»: «публіка» (як парокситонон — отже з наголосом на складі — лі) «спублічити» і т. п. Не можна потурати звичці деяких одиниць, що привикли до московської вимови цього слова, як до вимови: «член, членство». Від цих одиниць треба вимагати, щоб вони шанували рідну мову.

5. Управильнити вимову, а через те і правопис суфікса (наростка) — **ев** — і або обов'язково змягчити **є** в **йо/-ьо** на зразок новотвірного — до речі невдалого — «крайовий», «дійовий», або зберегти первісне — **є** —, як напр. «моєго», «твогому». Хаосу тут уводити не слід!

6) Не уводити — на московський зразок — неособову форму претерита типу «було розіграно», «було викуплено». З другого боку не нехтувати гарну українську давньоминувшину типу: «він пішов було», «вона брала було» і т. п.

7. Берегтись від таких москалізмів, як «дискусія по питанні»...

8. Не популяризувати непродуманих новотворів:

а) не створювати фікції, начебто слово «постання», «постати», бо — мовляв — слова «повстання», повстати іншого змісту. Для семасіології зміст цих слів **один**, а не різний, отже новотвірного слова не треба. З ним і клопіт, коли йому дозволити переходити в ітеративний вид, напр. «поставати», це вже бувби третій зміст. Отже семасіологічна помилка бе нас і на полі етимології.

9. Не дозвляти собі на такі безпосередні москалізми як «дітище». Наросток — **ище** — знаний в українській мові, але для надання корінному слову негатиного змісту, чи закраски глузування, напр. «хлопище», «бабище»... Бойківське — «хлогчище», «дівчатище» в семасіологічному відношенні досі не просліджені. Такі москалізми як «знімок» (моск. «снімок») або «переслідувати ціль». Такі новотвори не збагачують але засмічують мову!

10. Викинути з українських видань москалізм США (Соединенние Штати Америки) адже ж в українській мові є скорочення ЗДА.

11. Не українізувати московське слово большевик на українське «більшовик», отже не створювати фікції, що співтворцями цього суспільного явища є теж Українці.

12. Писати назви народів, націй з великої букви, бо ці поняття означають високі духові вартості а не тільки суму фізичних одиниць. Коли Москалі а тимбільше большевики пишуть ці назви з малої букви, то в них це виправдане їх світоглядом змістом. Ми ж Українці є — як типові ідеалісти, їх антитезою, і нам це «не до лица».

Д-р Антін Княжинський.

Д-р Семен Шевчук

ВІДПОВІДЬ Д-РУ КМІТКОВСЬКОМУ

(Закінчення з попередного числа)

На тому становищі стоять також історики того часу, в першу чергу О. Доценко в його 5 томовому творі: «Літопис Української Революції». Пише Доценко про Київську маніфестацію з 22 січня 1919 р. що слідує:

«Об'єднання Народньої Республіки і Західньо Української Республіки носило лише зовнішно-демонстративний, а не органічно державний характер. Західньо Українська Республіка (Галицька Держава) захавала аж до скликання загально українських зборів свій власний суверенний уряд. Таким чином під оглядом правно державним сполука ЗУР з УНР не наступила». (Стор. 10, т. 2, книга 5, О. Доценко, Літопис української революції).

А опінія І. Мазепи про правну вартість маніфестації з дня 22 січня 1919 р. на площі св. Софії в Києві наступна: «Це проголошення української соборности було великим історичним актом. Але фактично воно мало лише декларативне значення, бо остаточну ратифікацію акту з'єдинення обидвох республік, згідно з постановою Укр. Нац. Ради в Станиславові з 3 січня 1919 р. мали перевести лише Українські Національні збори, скликані з цілої України. До того часу, коли зберуться установчі Збори з'єдиненої республіки, законодавчу владу на території ЗУНР в Галичині виконує Галицька Українська Національна Рада. До того ж самого часу цивільну й військову адміністрацію на згаданій території веде державний Секретаріят, установлений Національною Радою в Станиславові, як її Виконавчий Орган. **На цих договорах твердо стояв галицький уряд, а Директорія з цим погодилася** (І. Мазепа, 1 стор. 87, Україна в огні й бурі революції).

Так ясно і тверезо говорять про київську маніфе-

Продовження на стор. 12.

ВЕЛИКИЙ МИСТЕЦЬКИЙ ОСЯГ МАЄСТРА ГРИГОРА КРУКА

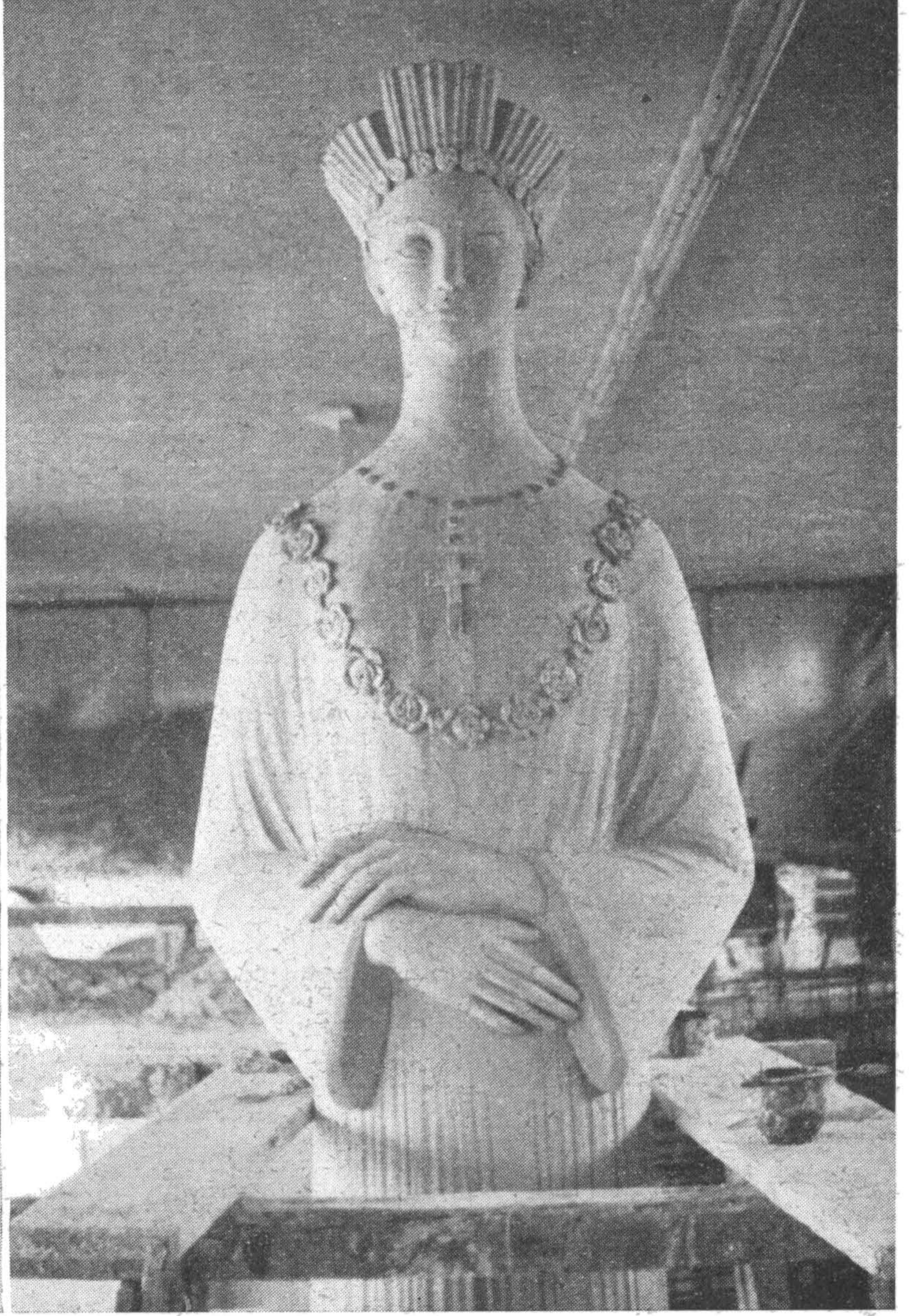
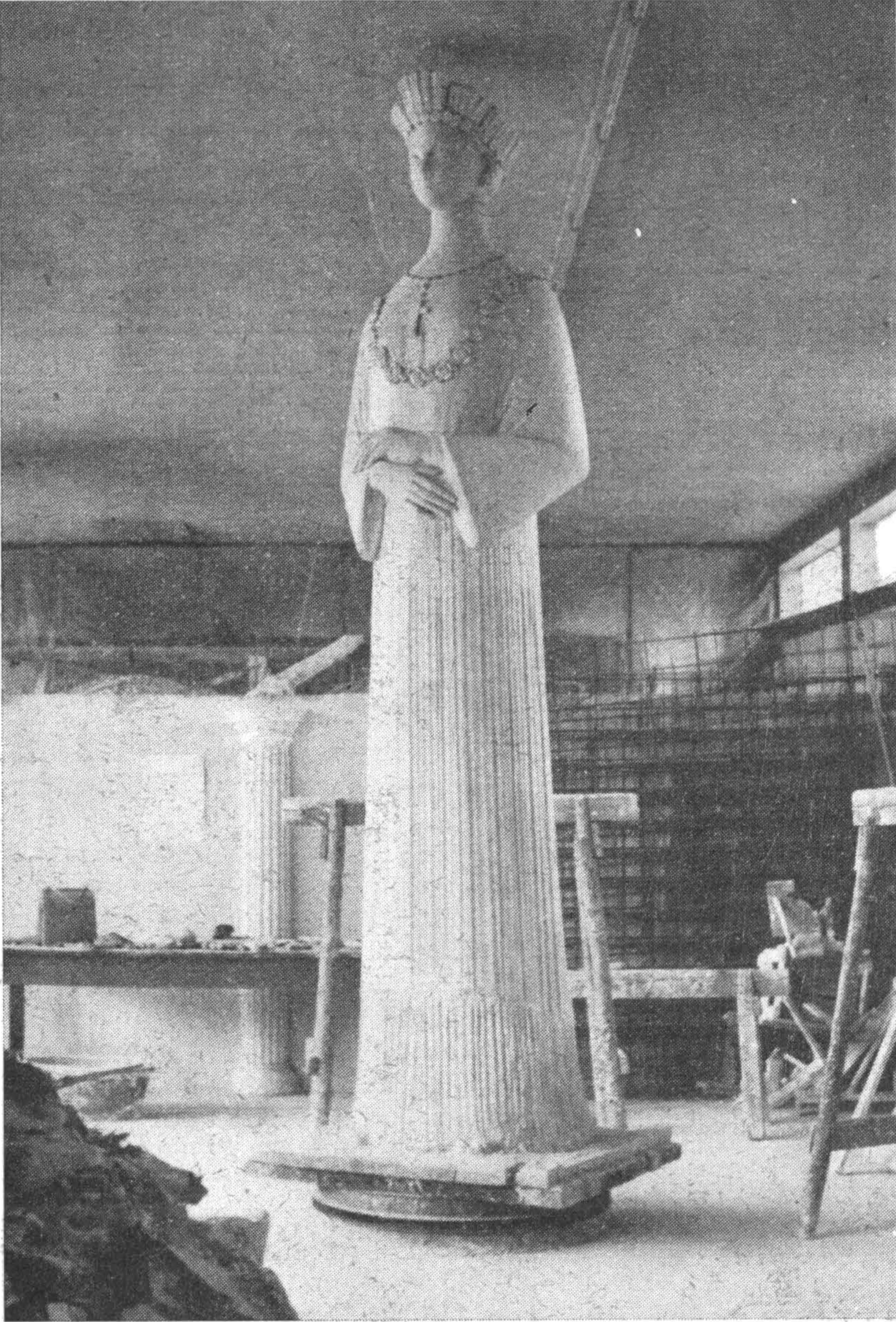
Досі був маєстро Григор Крук відомий з області скульптури з менших праць, що б остаточно вийти переможцем і знайтись на овиді слави. —

Але з приїздом нашого митрополита-ісповідника кир Йосифа даючи два погруддя нашого митрополита — тепер кардинала Йосифа і папи Павла VI у незрівняному виконанні — зразу заяснів його талан. Наш маєстро вибився як один з перших скульпторів а чого доказом є дальша його праця, яку виконав стаючи до змагань можна сказати за першенство. —

зі грозили консеквенції. У стіп гори, де заявила Мати Божа, виступила вода, завдяки якій творилися чуда.

І коли тому в кілька літ по тій з'яві Мати Божа явилася Бернадеті, щоб звеличити «Непорочне Зачаття» в Люрдській долині, тоді поява Матері Божої в Лясалет мала за завдання навернути збайдужніле населення Франції в релігійних справах і візвати весь світ, не тільки Францію до покути а це своє бажання виконала в слезах перед дітьми, що біля неї стали і слухали її слів.

Всі народи найшлися на горі Лясалет, всі народи зложили запевнення покути, лише ми одні не удо-

Статуя Матері Божої з Лясалет — покищо у відливарні в Мінхені.

Йому пощастило серед 9 мистців-скульпторів одержати місію виконати статую Матері Божої в тому виді, коли в 1846 р. появилася була в Ля Салет в французській Провансалії.

Нашому громадянству не є відома така поява Матері Божої, що вибрала місце з'яви на височині 1800 метрів французьких Альп, хоч вже більше чим сто літ, як паломники світу туди приходять, щоб зложити акт подяки і просити благословення для своїх народів. Хоч доступ так трудний а мимо цього все найшлися раді принести жертву і заманіфестувати свою привязаність.

Чести удостоїлися двоє пастушків, що в Лясалет пасли вівці, Меланія і Максимін і вся околиця, що тонула в безвірстві, нараз стала віруючою.

Від того часу прощі найрадше з молодих, що в силі досягти мету своїх задумів, серед неприступних Альп не перестали навідуватися. Врешті побудовано гарну базиліку, і інші забудовання для прочан, що спішили, щоб знайтись у стіп Матері Божої, що вся в слезах жадала покути від людей, в противному ра-

стоїлися бути приявними, хоч саме нам найбільше покути потреба за ті звірства, за ті знуцання, яких ворог довершує на рідних землях. Тому чиж не годилося також нашим спортсменам туди дістатися і в нашому імені зложити поклін Небесній Неньці і просити помочі у нашому безвихідному положенні. —

Можна назвати вибір маєстра Григора Крука до виконання статуї для одної церкви в Римі за вияв ласки Пречистої Диви Марії, що б через нього зацікавився наш загал, зокрема молодецький так в релігійних справах байдужий!

Само виконання статуї незрівняне! Мати Божа являється в строю жінки з Провансалії а на грудях хрест з розп'ятим. Це Мати Божа, що плаче ізза гріхів наших і цілого людства. Вправді наш маєстро цього моменту виразно не підкреслив але зі статуї бе спокій, доброта, ласкавість та журба за теперішній світ, що від Бога відступив. Це осторога перед неминучою карою, якщо не поправимось! Чиж не влучний тепер клич покути і всепрощення! Світ спливає в крові і не має місця для миру, до якого так

Святийший Отець закликає. Ненависть заволоділа народами, що кидаються на себе немов хижі звірі! —

Тому й нам, Українцям, належить присвятитися зовсім наглядно в першій мірі релігійним справам а потому національним! Лише цією дорогою здобудемо для нашої Батьківщини потрібне Боже Благословення!

Цієї місії піднявся наш Маєстро Григор Крук, де Круче, з італійська, а тепер черга на нашу молодь! До Лясалет нам удалися! І взяти на себе хрест за спасення нашої батьківщини! Іншого виходу з трудного положення немає! І як того не виконаємо — ми пропащі! Перед тією грізною консеквенцією перестереігає нас Мати Божа!

Ми певні, що до старту про виконання статуті стали першорядні італійські мистці, але вибір впав на нашого маєстра, щоб принести собі честь а нашому народові славу!

Ми гратулюємо зі щирого серця і бажаємо успіхів на майбутнє! Хай долото нашого маєстра вирізьбить нам долю, хай заверне нашу молодь на правдивий шлях нашого розвитку! Хай Мати Пречиста в Лясалеті нас благословить! —

Д-р Володимир Мурович.

(Продовження зі стор. 10-ої)

стацію з дня 22 січня 1919 р. два визначні мемуаристи-історики, надніпрянці, наочні свідки маніфестації і так воно є в дійсності під правним оглядом. Соборність обох Україн правно не заіснувала.

А якщо так, то С. Петлюра не мав ні тіни права втручатися в Галицькі справи і відступати Галицьку Землю зрошену кров'ю наших воїнів Полякам. Всякі інші філософування на цю тему злишні, а хто їх підносить цей сам себе компромітує, бо старається змінити факти, які є незмінні.

Майте це на увазі, Пане Докторе Квітковський! А якщо Ви бажаєте знати скільки ми маємо зараз Україн — то я Вам скажу, маємо три, — а то Українську Народну Республіку над Дніпром; Західню Українську Республіку разом з Буковиною, яку ми називасмо популярно Галицькою Державою і Карпатську Україну. Всі вони зараз під большевицькою окупацією.

Німецький нарід має також три республіки: Австрійську республіку, Східно німецьку — під владою большевиків і Західню німецьку. Всім їм поводитися добре. Англіїці мають також три держави: матірну англійську державу в Європі, З'єдинені Держави північної Америки і Канаду, поводить їх усім досконалим.

Ми також можемо мати три України. Прийде колись час, що вони дібуться волі і може об'єднаються. Наша задача на сьогодні тільки одна: допомагати їм добитися волі.

На шосте питання: Як маємо ставитися до «вільного українського правління створеного у Львові 30 червня 1941 і до цієї держави...»

У відповідь на це питання відкликаюся на мою статтю в «Гомоні України», тижневикові, що виходить в Торонті, яку я помістив під заголовком «Акт 30 червня — позитив чи негатив», і туди прошу звернутися.

Одне мушу Вам признати, а іменно, що всі Ваші міркування на вище згадану тему є в 100% еретичні! Дякуйте Господеві, Пане Д-ре Квітковський, що не живете в середовіччю, а тільки в 20-тому столітті, а то могли б Ви попасти в халепу... як еретик...

До милого побачення при іншій нагоді. Здоровлю Вас всім добром

Д-р Семен Шевчук.

Два полковники

Євген Коновалець і Андрій Мельник

Характеристика осіб і оцінка їх мілітарної дії.

Дня 1-го Листопада 1964, в річницю Листопадового Зриву помер Андрій Мельник, голова під сучасний мент Проводу Українських Націоналістів, був. полковник київських СС-ів.

Він унаслідив головство по трагічно помершому Євгену Коновальцеві, тому з огляду на їх однакові функції як також з огляду на їх посвоячення через їх дружину добре буде дати одну оцінку в одній статті.

Євген Коновалець був моїм ровесником, подібно як Андрій Мельник а цей останній ще до цього моїм шкільним товаришем з гімназії. Оба вони відограли в нашому громадському житті таку роль, на яку заслужив собі наш нарід, зокрема на Надніпрянщині.

Ми Українці, що находимося тепер на еміграції, можна сказати завдяки іній стратегії, найшлися на закруті історії і видвигаємо людей на провідників, які саме невмісною стратегією стільки лиха нам спричинили.

Наші часописи видвигають їх заслуги, що походять з підпера одних й тих самих людей і ми находимося під непереможним враженням їх гльорифікації, ми є свідками як наше друге покоління одушевляється їхніми подвигами! Здається трудно поставитися критично до їх діяльності в Україні! — бо вони заголоштують їх нещасні потягнення а нашим обовязком належить видвигнути їхні дії в належноту і правдивому світлі! —

В САМІЙ СПРАВИ!

Євген Коновалець один з кращих студентів львівського університету, відомий як добрий промовець, на ті часи поступовець, під впливами соціаліста Донцова релігійний індеферент. А відомо, які доповіді виголошував Дм. Донцов — звернені проти віри і релігії. Він то виголосив доповідь в справі крєовання українського університету у Львові за виключенням теологічного факультету. Скільки неслави наніс нам Донцов оцим виступом відсуваючи реалізацію за університетом «ад календас грекас». До цієї групи, що так ставилася до цього питання належав також Євген Коновалець, син учителя зі Зашкова, відомого ліберала. —

Зате не належав до цієї нашої «золотої молоді» Андрій Мельник. Ученик стрийської гімназії, як я, стояв осторонь пануючої тоді атеїстичної ідеології. Поважний, маломовний, але привітний і люблений нами всіми. —

Оба вони були собі чужі своїм світоглядом і шойно на хвилях російської революції виплили на спільну арену, що б відтак вже нерозривно творити «велику історію» в часи революції. З тим застереженням, що їм обом на революційности не доставало! Вони не в силі були наздігнати тієї стихії, що про шуміла над Східною Європою. — Але одним шляхетним почуванням визначалися, були патріоти, свідомі Українці, любили свій нарід, бажали принести йому волю, хоч би життя положили для тієї цілі! —

В тому вони ріжнилися від провідної придніпрянської інтелігенції, яка стояла виключно на інтернаціональному ґрунті. Але від чого ж вони поступовці, щоб з ними не піти в союз і принести славу українській нації, як їм здавалося! Оба молоді, скоро включилися до подій, що їх вже в жовтні 1917 р. до Києва завели, що б тут на руїнах царату створити незалежну українську державу. Багато тоді полонених УСС-ів відчули те саме прагнення, тому в скорому часі знайшлися молоді Галичани і Буковинці в столиці України — Києві і створили галицько-буковинський військовий курінь.

Щастя хотіло, що в вирі подій виринула Україна як держава на Сході Європи завдяки підтримці Ні-

(Продовження на стор. 14-ій)

В поклоні Великому Митрополитові

Цього року минає 100 літ з дня народження Божого Слуги Митрополита кир Андрея Шептицького, який прийшов на світ в домі своїх родичів в Прилбичах. Щойно його дідо перейшов на римо-католицизм і пристав до польської нації, але портрети предків розвішані по кімнатах дому вказали, що Шептицькі це український боярський рід! Це вплинуло, що митрополит рішив вернути на лоно свого народу! На жаль інші брати остали при новім обряді і набутий польській нації. Ще о. Климентій пішов за обраною братом дорогою. —

Працю, яку виконав Кир Андрей на протязі свого життя як єпископ і митрополит великанська і рів-

хипастирства відбув прощу до св. Землі, щоб на святих місцях пробування Христа зачерпнути творчих сил до відповідальної праці. — Вернувши з прощеною віддається з цілою силою повіреній пастві на релігійному, культурному і політичному полі. Стає меценатом і фундатором інституцій та шкіл і того всего, що нам не перелічити. Врешті основує Національний Музей, де зберігати муться пам'ятки давньо-миного! Могутнім голосом промовляє в соймі і віденським парламенти за основиання українського університету у Львові. Стає добродієм вбогих и немічних! Врешті фундує лікарню на вулиці Скарги! Пособляє мистецтву і висилає спосібних адептів на студії за

Митрополит Галицький Кир Андрей Шептицький

ного йому не має. Визначний богослов, притім великий подвижник релігійного поєднання між двома вітками українського народу. Майже ціле життя присвятив себе тій ідеї але противною стороною не був зрозумілий, хоч був щедрим для них, хоч став в обороні бурених православних церков. —

Його голос лунає грімко сьогодні, коли йдуть дебати на Соборі за поєднанням! І знова простягнена православним рука до поєднання, нашим православним, зависла в повітрі! Ворог обеднання Огієнко стає на перешкоді! Та правда переможе, бо в єдності сила!

Ставши митрополитом на самому вступі свого ар-

кордон. Реформує богословський факультет а врешті створює Богословську Академію у Львові.

Відходить від нас в розгарі другої світової війни, але до останньої хвилини мав весь на живчику інтереси свого народу. Дбав про спасення наших душ і все закликав до видержки. Кликав до релігійної єдності а клич цей сьогодні ще могутніший, бо лине свище.

Тому в 100-літню річницю від дня його народження віддаймо належний поклін своєму колишньому Владиці і просім Його про заступство перед Престолом Господнім! Хай спадуть пута нашої неволі, спершу релігійної а потому національної! Хай разточаться наші враги! Хай воскресне Україна!

(Продовження зі стор. 12-ої)

меччини і Австрії. Відомий Берестейський мир в дні 9. 2. 1918 підписаний Україною з одної сторони а Центральними державами з другої — це зворотний пункт в ході історії. При допомозі військ осередніх держав очищено Україну з большевицьких банд і наш Уряд — Центральна Рада і курінь СС-ів ввійшли, як переможці до Києва.

Йшло Німцям про доставку харчів, які мала Україна доставити їм а зате Німеччина гарантувала кордон української держави. На чолі Уряду станув президент проф. Михайло Грушевський і взаємини між обома державами запанували як найбільш приятні.

Варто було побувати в тому часі в Києві, як тодішнє життя позначувалося на зовні українською мовою/пр. В Києві був ресторан, де грала публіка в лотто. Спершу якісь тиждєнь викликувано числа по російськи а відтак вже по українськи, з чого в часі гри повставали непорозуміння, бо Кияни не знаючи української мови зле накладали покришки на числа, як національні настрої брали перевагу над змосковцєним містом. Але в тому часі в Києві пробували теж польські війська, що під проводом Галлера зрадили австрійський фронт під Раранчею і станули по стороні Росії. —

Можна було бачити здемобілізованих московських старшин і рухливих Жидів. Тодішню ситуацію влучно схарактеризував «Дзєнник Кїйовскї», польський щоденник, коли писав: «Українці надайов мальовнічощі (натяк на різні козацькі строї), Москале мялянохолїї, Жидзі рухлівощі а Поляци вдзєнку!»

Я був припадком тоді в Києві, бо в той час вже австрійські полки і У-сусуси найшлися на Україні і кожної хвилі можна було дістатися до Києва. Я купив собі Дзєнник Кїйовскї, щоб вичути настрої Ляхів, що здається в нашій столиці добре себе почували, прочитав дотичне місце, яке докладно собі пригадую. —

Рух в місті панував великий. Можна було бачити українські військові формації як СС-ів і Сірожупанників, які йдучи з вправ весело співали. Рівночасно групами проходжувалися Ляшки з армії Галлера в гарних одностроях, тому надавали елегантїї і вдзєнку. (Чи можливе було би таке Українцям в Варшаві, хіба за дротами). Купці метушилися за справами а Москалі з пригноблєнням обличчам в наслідок програної війни немов чогось вижидали.

Замітний був порядок в місті завдяки приявності Німців, що держали владу міцно і покищо до внутрішних справ не мішалися. Можна було бачити радісні обличча цивільного населєння і по двох днєх мого перебування в Києві я з вдоволєнням міг вертати до своєї частини, ствердивши що все в порядку. Але мені молодому так лише здавалося!

З часом виявилося, що Український Уряд не ввязувався з даних прирєчень у доставі харчів для Німєччини і Австрії і звідсіля приходило до конфліктів між Урядом а окупаційною владою. —

Німці рахувалися, що не тільки одержуть поміч в харчах, яких в Німєччині бракувало, але що Українці виступлять як мілітарна сила і дадуть поміч на Балканах, куди протискалася англійська армія. — А тимчасом в Україні звільнювано військових з війська! Ще держалися одні Сірожупанники, але й ті улягли большевицькій агітації. Тзв. загін Петлюри, це був повчок невеличок, як у пісні співається! Був сильний корпус Скоропадського і відділ полк. Болбачана. Але всі вони демобілізувалися а властиво їх демобілізовано! Україна найшла ся нараз без війська і лише одні СС-и рятували ситуацію. Вони одні не піддалися большевицькій агітації, тому міцно стояли залогою в Києві і були охороною Уряду! Здається безпечніше можна було ночі спати, якщо сторожили Січовики. На них можна було здатися в кожній хвилині. —

Але в кожній справі є Ахілева пята! Наші СС-и так прилягли в своїй праці на річ української держави чи радше рєпублики, що себе уважали радше громадянами як військом. Вони були сильно розполітиковані! Хто ж то були СС-и, оті ідейні Січовики

а з окрема старшини? Це були соціалісти, бо під такою умовою передано Центральною Радою командування полком СС-ів. Вони мусли узгїднити свої переконання з партією соціалістів і рєпубликанців, що в тому часі були при кермі. Вся прєса, що виходила в Києві, була просякнута лише робітничим питанням на лад большевицький а національному питанню не придавано ніякого значєння. Ми Галичани не могли розуміти такого становища! —

Але були поважні люди, що були захоплєні нашою традицією і з тим напрямком Уряду не годилися. Тому коли днєя 29. 4. 1918 проголошено гєтьманську владу а це сталося на основі рїшення зїзду більшої посїлості і середньо заможних сєлян а на чолі нової влади станув гєтьман Скоропадський — **наші СС-и місто перєхилитися на сторону нової влади, що навязувала до традиції, відмовилися від послуху новому суверєнові і з плачем зложили зброю.** У інших народів було би це неможливо! А гєтьман жадав від них присяги знаючи їх випробованість, як військової частини! Цеж не наємне військо а діти українського народу, що винні послух українській владі! На яких силах мав тепєр спєртися гєтьман, чи на чужинцях, коли свої відмовили допомі. Тому здати зброю і не знати ради чого, було очевидно зрадою! Вину ноєсять наші полковники, що так задецидували, що стали по стороні невїдповідальних людей, соціалістів Винниченка і Петлюри!

Але чи це перший раз лучився в нашій історії такий виступ частини? Чи не мали ми прецєдєнс за часів Запорожської Січі? І тоді Січовики зложили зброю але з інших мотивів, всеж не державних! В часі облоги Січі Катєриною II-ою, що зажадала здачі — спершу Запорожці були тим жаданнєм заскочєні. Але завдяки січєвому пан-отцєві Сокальському, що поспїшив в ризах до них і став намовляти не ставити спротиву православної царїцї, думки Запорожців подїлилися і одна частина зложила зброю а друга подалася за кордон. За католицької Польщі Січ проїснувала так довгий час а за православної царїцї наші Січовики мусли податися за Дунай, де стали кошєм! —

Двічі ми дали собі добровільно видєрти оборонний атут! Хтож ноєсить вину за першим і другим разом як не наші старшини, що до такого кроку намовили рядовиків?! До голосу Коновальцєя і Мєльника та Черника приєдналися Дїдушки, Кучабський, Матчак, Герчанівський, Дашкевич і Вієік та переконали Січєве Братство у доцїльності їх поступовання!

Але в останньому випадкові грала ролю теж безрєлігїєність у наших Січовиків. Вони волїли стати по стороні тих, що рєлігїєно легковажили, що не признавали авторитєту Церкви! Як Винниченко, Петлюра і другі з Національного Союзу! Чим знайти спільну мову з рєлігїєно наставлєним суспїльством, яким були наші середняки і предстваники більшої посїлості. В Січєвому Корпусі не було гр. кат. священника, який бувби їх вразумив і наклонив до присяги українському гєтьманові! — Нєстало голосу розваги, бо Січовики не привязували до цього уваги. Вправді час до часу заходили до Софїйського Собору але для паради а не для молитви! Тут криєтєся наше нещастя! Так Ляхи би не поступили!?

А тимчасом за гєтьмана настав порядок в державі, настали мирні часи творчої праці, большевизм зник з лиця землі, немоби його не було! Гєтьман нераз звертався до правих кол нашого громадянства з закликом до праці, але по стороні противній не було реакції! Навіть Січовики не зрєасумували свого становища, хоч з Галичини раз у раз приходили поради стати при боцї гєтьмана! Зразу приступєлено до пляну набору війська. Згодом прийшло до оснування двох унїверситєтів в Києві і Камянці, Академії наук, гїмназій і безліч народніх шкїл! Передусім привєрнемо приватну власність, з чим більшість українського сєлянства годилася. Державний апарат почав нормально функціонувати. Життя в Україні показувало, що час рєволюції минув і що Українцям треба взятися до праці на кожній ділянцї і наздїгнати втраченє!

(Закінчення на стор. 20-ій)

ПРОМОВА

**Д-ра М. Андрусика на похороні Президента ЗОУНР
Д-ра Є. ПЕТРУШЕВИЧА в дні 4. вересня в Берліні.**

Не гомонять сьогодні жалібно святоюрські дзвони і не проводять першого Президента ЗОУНР на вічний супочинок. Не чути з приводу смерти члена Директорії об'єднаної УНР жалібного стогону тих дзвонів Софійського Собору, що 22 січня 1919 р. голосили світу про єдину Соборну Україну. Не віддає почесна сотня УГА останньої прислуги Диктаторові ЗОУНР вчасі найбільших подвигів УГА і чортківського пролону та червневої офензиви і в маршу в Золотоверхий Київ. Саме на передодні 21-ої річниці отого маршу заснув серед злиднів скитальщини на

що зірвалося бути хазяїном у своїй власній хаті, що не чужого балало а свого права, що вірило у вселюдський мир, стало до бою зі своїм довголітнім гнобителем, вихованим на «Конраді Валенроді», на пісні про Альпугару. Ворог з цинізмом говорив про чесну політику супроти Українців, купаючи їх водночас у морі крові. І пізнав пок. Євген Петрушевич, що не мир, але кров і залізо може разсудити два світи. Хвилево перемогло лукавство, послідувач чесної політики мусів жити скитальцем на чужині, але дждав він того часу, в якому завалилася лукавим способом збудована ляцька держава. —

Родинною стороною пок. Диктатора д-ра Євгена Петрушевича була колишня волость дулібів-бужан над верхнім Бугом з осередком у Бужську, де й народився покійний. В часі княжих міжусобиць та во-

Президент Західньо-Української Народної Республіки Д-р Євген Петрушевич зі своїм Урядом на еміграції у Відні в 1920 році.

Сидять із ліва: Лев Петрушевич, Лев Сироїчковський, Д-р Кость Левицький, Д-р Євген Петрушевич, Володимир Сінгалевич, Д-р Роман Перфецький, Д-р Ярослав Селезінка, Мирон Гаврисевич, стоїть за Сінгалевичем Д-р Олександр Марітчак, за Перфецьким Ольга Бесарабова.

чужині речник визвольних галицько-українських змагань у 1918-1923 роках д-р Євген Петрушевич. —

Щоб оцінити, ким був покійний, треба сягнути до того покоління галицько-українського громадянства, якого виразником змагань був пок. Євген Петрушевич. У різних періодах розвитку української нації, як цілості, так окремих її віток проявлялися своєрідні настрої. Галицько-українське громадянство від самих початків своїх змагань — засісти у народів вольних колі — змагало так, як висловили його співці. В часі великого зриву гей би вилилися в народню душу і миролюбиві співи: «Мир Вам браття нам приносим» і не чужого ми бажаєм а свого права і революційний спів «Не пора, не пора...» Тимто й галицьке громадянство і його провідники, що почали революційним шляхом будувати свою власну державу, не переставали бажати мира й вірили що побідить справжня справедливість. Як політик був пок. д-р Євген Петрушевич пуританець, був людиною со-вершенної чесності й бездоганности, людиною сильних моральних основ, яких уперто тримався. Вірив в перемогу справедливості, вірив спершу, що і ворог нашого народу кермувати меться чесною політикою. Два світи стали до борні проти себе і громадянство.

лось була тереном зударів між Києво-волинськими Мономаховичами й галицькими Розстиславичами. Судилося, що те скроплене українською кровю галицько-волинське пограничча видало й творця козацької держави гетьмана Богдана Хмельницького і Маркіяна Шашкевича й інших піонірів галицько-українського національного відродження, врешті диктатора ЗОУНР і двох вождів УГА ген. Тарнавського і ген. Курмановича. І як похід УГА разом з армією УНР перед 21 роками на Київ нагадував той світлий момент з історії княжої України, коли то Києво-волинські Мономаховичі разом з галицьким князем Ярославом Осьмомислом увійшли в 1158 р. до Києва. —

Щоб знайти слова потіхи в тій хвилині, коли то ми скитальці на чужині ховаємо в чужу землю першого Президента Західньо-Української Республіки, треба сягнути до слів співця памятного й славного й жертвами і всенациональним підйомом і всенациональним горем 1919 р. Саме, коли на Західній Україні мало зайти ясне сонце її воскресення, в кінці червня і початкові липневі дні 1919 писав Олесь: Зривати радісно квітки і вінчати народніх героїв

(Продовження на стор. 16-ій)

(Закінчення з 15-ої стор.)

терновими вінками безсмерття на віки. Народна пам'ять їх не забуде, доки жити ме народ. Їх світлий образ сонцем буде і в день весни і в ніч невігод. —

Тому й нам скитальцям не слід забувати покійного Диктатора ЗОУНР, що волів жити серед злиднів на чужині, ніж скористати з чужої амністії. Тим він зазначив, що Західня Україна не зреклася своїх прав до життя «у народів вольних колі».

Як колишній стрілець УГА прощаю Пана Президента Української Національної Ради ЗОУНР, члена Директорії УНР, Диктатора ЗОУНР в імені товаришів зброї як учасників визвольного зриву і як скиталець іменем українських скитальців. Над Вашим гробом, Пане Президенте, Пане Диктаторе, можу в імені їх всіх заявити, що ми далі готові в перших рядах боротися за Україну, й за неї класти жертви, як прийде слушний час. Спи спокійно, Провіднику Галицької України в часі її зриву, недалеко від першого її вождя Дмитра Вітовського. Народ в сімі вольній новій Вас не забуде!

НАДІСЛАНІ ВИДАННЯ:

Бірчанщина — Страдальна Земля.

О. Іван Лебедович в Чесапіку, ЗДА.

Відбиткою з «Америки» видав Всч. декан і парох Бірчі о. Іван Лебедович наче білу книгу про переслідування Українців в Польщі перед війною і по війні. Зокрема представляє нам мартирологію свого міста і околиці, що сьогодні припали Польщі згідно з большевицько-польським договором з 1945 р.

Кров в жилах стинається на вид сцен, які треба було пережити під владою польського окупанта. Страшні Ляхи! І нема їм прощення ні на цьому ні на тому світі! Скільки вони завдали мук українському невинному населенню, що переходить межі нашої уяви. Під сокирою Ляха пропадали наші культурні здобутки, пропадали наші Церкви і Народні Доми. —

Автор переповідає історію знуцань над нами за часів Польщі, коли пер фас і нефас відбирано підступом наші храми. Ті побої, яких зазнали Українці, коли боронили свої надбаня, від польської поліції неменьші від большевицьких!

А вже нема порівнання з тими жахливими сценами, які діялися в час великодніх свят 1943-1945 рр., коли ляцькі ватаги вдиралися до церкви, зневажали святі тайни і вбивали священослужителів, наших невинних священників. Автор подає листу невинно замордованих священників, що принесли себе в жертву на вівтарі виконання священодійствія.

Список зачинається від безправної передачі ляцькою владою нашого єпископа в руки большевиків, владики Йосафата Коциловського. Немає виправданя вчинок ляцької влади, видаючи невинного нашого архипастиря лише нате, щоб позбутися українського Владика а потому безправно загарбати храм, що був нашою катедрою в Перемишлі. Автор подає список 30 священників замордованих в літах 1943-1945. Ось він:

1. О. Білик Олекса, парох Березки біля Бірчі, закатований
2. о. Величко Михайло, парох в Боську, розстріляний
3. о. Венгринович Орест, парох в Команчі, розстріляний
4. о. Венгринович Степан, катехит в Сяноці, помер на засланні
5. о. Войтович Петро, парох Негрибки, втоплений в бетоновій керниці
6. о. Волянович Петро, завідатель Горинця, застрілений
7. о. Гайдук Іван, завідатель Лубної, закатований
8. о. Головач Микола, катехит в Боську, застрілений
9. о. Гучко Василь, застрілений
10. о. Дем'янчук Іван, парох Скопова, застрілений
11. о. Калужняцький Орест, 75-літний парох Іздебок, живцем замуrowаний в льохові
12. о. Камінський Тадей, парох Миротина, замордований
13. о. Кнейчук Ярослав, завідатель Белзця, застрілений
14. о. Колтунюк Мирон, парох Жукова, застрілений
15. о. Конкольовський Степан, парох Ліщоватого, застрілений
16. о. Криса Йосиф, парох Кінського, закатований
17. о. Лемцьо Володимир, парох Павлокоми, застрілений
18. о. Малярчик Олександр, парох Карликова, закатований
19. о. Мацюк Микола, завідатель Волоскова, закатований
20. о. Німилович Дмитро, парох Грабівки, закатований
21. о. Нісевич Микола, парох Добровиці, закатований
22. о. Плахта Михайло, завідатель Сурухова, закатований
23. о. Ридош Володимир, завідатель Вальчищович, убитий
24. о. Сембратович Анатоль, парох Бахова, застрілений
25. о. Сивак Григорий, парох Букової, закатований
26. о. Согор Лев, завідатель Руської Кобильниці, закатований
27. о. Сорокевич Іван, 80-літний парох Уйкович, закатований
28. о. Федевич Ілля, парох Кречкович, застрілений
29. о. Шумило Розстислав, парох Завадки Романівської, закатований
30. о. Щирба Ярослав, парох Шклярів коло Дуклі, застрілений крізь вікно
31. о. Яхимович, парох Дубецька, застрілений.

Хвала і честь о. Іванові Лебедовичу, що видвигнув нашу мартирологію з часів Польщі, бо наші політики вже про це забули і з Ляхами пактують. Якраз часописі доносять, як Ляхи розбирають муровану церкву в Бірчі. Чи знає про це культурний Захід? —

Д-р Осип Клодницький.

Друга сторона медалі. Завваги на маргінесі книжки д-ра Макуха «На народній службі», що появилася заходом «Української Вільної Громади» в Америці 1958.

Як сам заголовок вказує, є це відповідь на книжку «На народній службі». Д-р Клодницький спростовує неточності в книжці а що їх так багато, тому рішив видати окремою брошурою, щоб опрокинути твердження колеґії, що видала цю книжку.

Книжка обемиста на 528 сторін друку, здавалося, сповнила своє завдання, коли накреслила нам силуетку радикального робітника і кожний був ладен приймати її за правдиву, що несла славу про д-ра Макуха а тим самим про партію, якої носієм був д-р Макух в Товмачі. —

Але найшовся уроженець Товмача, що приглядався праці д-ра Макуха і прочитавши книжку, спробував опрокинути заслуги «радикального дуба» і представити «повітового організатора» в іншому світлі.

Брошуру варто прочитати, що б набрати переконання, як прославляється того, що саме стільки нам шкоди заподіяв. Нераз в місті критиковано вчинки Макуха, але ніхто не посмів виступити відкрито, такі мав впливи у польської влади. —

Можна бути вдячним Вп. д-ру Клодницькому за цю брошуру, що розвіяла легенду про мнимі заслуги д-ра Макуха, про вальори радикальної партії і її корифеїв. —

З релігійного життя в Апостольській Екзархії в Німеччині

З кожним роком наше релігійне життя в Німеччині позначається певними здобутками. Діють зачораз нові організації, виступають також нові люди, що беруть участь не тільки в громадянському житті але також в релігійному. Все те відбувається за ініціативою і благословенням нашого Апостольського Екзарха кир Плятона, що є нашим Владикою.

1. І так в травні ц. р. основано «Український Робітничий Союз», що за мету поклав собі об'єднання наших робітників. Що важніше, товариство стануло не тільки на професійному але також на релігійному католицькому ґрунті. Осідок цим разом в Ессені.

Брак такого товариства давно давався відчувати, але наші громадяни Мінхену, заняті партійним життям, не в силі були спромогтися на оснування так важного і кінцевого товариства. —

Віді. В неділю відбулася архирейська Служба Божа при участі кількох наших священиків, на якій наш Владика сказав відповідне слово до зібраної так чисельно перший раз нашої емігрантської молоді. Рівнож важною була доповідь о. Д-ра Володимира Гринишина з Риму на тему: «Жнива обильні — робітників мало». В останній день з'їзду відбулася академія, де молодь мала змогу пописуватися своїми хореографічними продукціями, співами, деклямаціями.

По академії о. Дионізій Кульчицький з рамені організаційного Комітету дякував усім священикам і самій молоді, що прибула з так далеких сторін Німеччини а зокрема Преосвященному Владиці, що був ініціатором цього так вдалого з'їзду молоді і став дбайливим його покровителем.

На закінчення з'їзду забрав слово Преосвященний,

На дозвіллі в Космачі в 1939 р.: Колишній поручник Степан МУРОВИЧ враз з родиною в товаристві Марійки Кравчук зі сестрою. Згинув з рук Гестапа в 1941 році.

2. Наш Владика кир Плятон приступив до акції оживити наші наукові товариства, які ізза браку фондів не могли як слід просперувати. Тому запросив лідерів наших товариств а також редакцію «Християнського Голосу» на нараду в цій справі, пропонуючи їм поміч із Священної Конгрегації для Східньої Церкви в Римі, як що товариства пропонують свої наукові пляни. —

3. За ініціативою теж нашого Владика основано «Братство української католицької молоді» в Мінхені, а навіть в цьому році відбуто вишкільні курси. А в парі з тим по певній підготовці з'їзд нашої молоді в Кенігштайні в днях 12-15 серпня 1965.

Ціллю з'їзду було «поглибити своє релігійне життя істанути блище своєї Церкви, що на чужині є головною нашою підпорою». Разом з молоддю прибули всі гр. католицькі священики нашої Екзархії. Через три дні виголошено доповіді на теми про мету і завдання організованої нашої молоді під релігійним омофором. Кожного дня брала молодь участь в Сл. Божій а в суботу третого дня приступила до св. спо-

дякуючи від себе всім, що причинилися до так успішного проведення цього першого у нас з'їзду української молоді на терені Німеччини під проводом Церкви. Дякував теж управі дому «Церква в потребі» за гостинне приміщення усіх учасників.

І від нас пробуваючих в Німеччині належить велика вдяка нашому Єрархові, що заініціював так потрібний з'їзд, що веде до поглиблення релігійності у нас, так приоспалої, хоч «врата адові» намагаються виховати молодь в дусі невірства. —

Ми маємо заввагу, чому з'їзд названо парохіяльним, невластиво парафіяльним а не з'їздом католицької молоді, де подавлячу більшість становили гр. католики а навіть з'їзд очолив сам наш Владика враз з католицькими священиками. Чому не хочемо виразно наголосити наших католицьких засад, коли всі наближуємося до релігійної єдності а це в самій речі не торкається сумління поодиноких учасників.

ЖАЛІБНІ РОКОВИНИ!**Відзначення 25-ліття з дня смерті бл. п. Президента ЗОУНР і Диктатора Євгена ПЕТРУШЕВИЧА.**

З дня смерті бл. п. Президента ЗОУНР і Диктатора Євгена Петрушевича минуло 25 літ а здається, що ми ще вчора йшли під його наказами, щоб принести рідному краєві славу а собі честь.

Наш Уряд з покійним Президентом обрав собі осідок по втраті Львова город Станиславів і звідсіля кермував нашою вузюю батьківщиною, коли Директорія УНР вже була дала згоду на відступлення цієї території Польщі, нашому історичному ворогові.

Не слухали ми його наказів, тому опинилися на скитальщині а він разом з нами і тут його постигла смерть. А що його тіло поховане в східньому Берліні, тому не судилося нам його відвідати, як це чинять інші, коли що року відбувають свої поїздки на їх могили. —

Заходом Тов. Ветеранів УГА в Мінхені відзначено пам'ять по ньому в той спосіб, що в дні 29. 8. себто в річницю його смерті відслужив панахиду по ньому о. радник Д-р Гриньох, на якій явилися б. старшини УГА і численне громадянство Мінхену. Співав хор під дірідентурою П. Філа а о. Гриньох кількома словами згадав про того, що цілою своєю душею був відданий будові української держави.

Після того зійшлися громадяни в церковній домівці, де голова Тов. УГА Вп. Наградник Степан Шах, колишній поручник УГА, відкрив жалібні сходи, на яких подав нам в загальному силуетку покійного Президента а також відчитав промову, яку був виголосив стрілець УГА Микола Андрусак на могилі в дні 4. 9. 1940 р. Приявні не мали змоги досі цієї промови читати, де саме прославлено заслуги нашого Президента, як символ нашої державності на українських Західних Землях. Через повстання з місць шановано пам'ять нашого незабутнього Президента.

В окремому короткому рефераті подав нам голова Товариства УГА родовід покійного, з якого ми довідалися, що вже антенати відзначалися горячою любовю до рідного краю, яку то любов передали покійному Президентові.

Приявні відходили з вдячністю за уладжені сходи, бо хто зна чи дочекають ще другої річниці з огляду на поважний їх вік. Чи зможуть ще побувати на могилі пок. Президента, чи зможуть перевезти його тлінні останки в рідний Буськ, звідкілля покійний був родом? — Бо пам'ять по ньому нам всім дорога і незабутня!

Приявний.

Від Редакції

Фалшивники історії наших визвольних змагань!

З приводу 25-ліття з дня смерті бл. п. Президента ЗОУНР Д-ра Євгена Петрушевича появилася гарна стаття в «Шляху Перемоги» з 12. 9. 65. про відзначення цієї жалібної дати хиба на це, щоб на прикінці від редакції Шль. Перемоги почути зневагу пам'яті нашого Президента.

Ред. Чайківський у своїй нотатці в долі зазначає, що «Президент на прикінці свого життя політично дезорентувався і плекав ілюзію визволення Галичини при помочі Радянської Української Республіки. Тому остав самітний на еміграції!

Дивуватися належить, що тоді саме, коли старші громадяни, тим разом старшини об'єднані в Тов. УГА, відзначають пам'ять Президента як найбільшого нашого державника, працівника на народній ниві, горячого патріота — редактор Чайківський підносить голос спротиву, щоб знову сіяти незгоду між нами.

До тону доброго виховання належить те, щоби на цю хвилину замовкнути, коли старшини УГА підкреслюють заслуги свого вождя а президента Петрушевича! покликаються на промову нашого вченого історика Д-ра Андрусяка, де він гльорифікує діяльність Президента, а наші молодші, що не брали уча-

сти у визвольних змаганнях, стараються обезцінити його заслуги.

А тимчасом Президент ЗОУНР ніколи не станув на такому становищі а діяв, як суверен, що мав право входити в переговори з державами хочби навіть найгіршого сорту. Так діяли європейські держави, але ніхто їм з молодого покоління не закидав змінювання. Очевидно що для нашого суверена це історична неправда і лож!

Таксамо «визначний член революційно-націоналістичного табору Д-р Васькович, як його шумно Шль. Перемоги титулує, важився виголосити для сумівської молоді в Англії доповідь і дійшов до заключення, «що Диктатор Петрушевич став на шлях раднофільства».

Молодик, ще не дуже вчений, а вже лізе на котурни і нашу молодь деправує! Годиться йому пригадати, що наш Господь Ісус Христос в одній проповіді до своїх учнів найостріше засуджує тих, що причинюються до згіршення молоді, як в нинішньому випадкові мало місце.

Пам'ятайте, що за зневагу старших Господь Вас покарає і не дасть Вам змоги побачити незалежну українську державу. Рівночасно просимо нашого Владки в Англії поручити капелянові «Суму» о. Михальському перевірити статут «Суму», чи є де сказано, щоби зневажити своїх визначних державних мужів перед молоддю.

Доповідач — очевидну неправду і історичний фальш розсіває, щоб лише наші молоді серця отруєку наповнити! Не дивуйтеся, що поміщую статтю про Коновалця і Мельника, щоб вказати на причину наших нещастя.

Католицька Іспанія, то не ліберальна Англія!

Іспанське Радіо передавало досі до 14 країн за залізною заслоною. Але цього літа іспанське міністерство інформації вирішило залишити тільки 5 програм, між іншими і українські передачі. А всі інші припинило. Також московську передачу припинено але на жагальненні повідомлено, що завдання російської програми виконувати має українська радіо-програма!

Перший раз ми горою! А як є в Англії! Тій ліберальній країні? Нема то як католицька Іспанія, що по католицьки вирішує!

Нам слідує з того приводу змінити свої орієнтації в сторону Іспанії, що все була з нами, що однаково боролася з більшевизмом! Але вона виграла а ми через повалення гетьмана програли справу! Як ідеологічно ми різні! А мимо цього Іспанія для нас прихильна, як для кожного поневоленого народу!

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАРІК НА СЕРПЕНЬ:

1. 1913 померла Леся Українка.
10. 1648 перемога Б. Хмельницького над Ляхами під Пилавцями.
14. 988 Хрищення Русі-України за Вел. кн. Володимира.
15. 1856 народився поет Іван Франко.
17. 1245 перемога короля Данила над Мадярами.
29. 1940 помер в Берліні і там похований Президент ЗОУНР і Диктатор Євген Петрушевич.
31. 1919 з'єднані українські військи відносять перемогу над більшевиками й вступають до Києва. Першою увійшла 8. Бригада УГА.

УВАГА!

Перекладочне бюро «Мінхен-Норд» при вулиці Леопольд штр. 39/1 веде записана перекладачка І. М. Ратібор на всіх мовах.

Українські центри в Римі і доїзди до них з головного залізничного двірця Терміні (Tèrmini)

1. Pontificio Collegio di San Giosafat
Passeggiata del Gianicolo, 7
Roma (Borghi) ITALIA.
2. Curia Generalizia dei Padri Basiliani
Via San Giosafat, 8
Roma (Aventino) ITALIA.
3. Pontificio Seminario Minore di San Giosafat
Via di Boccea, 480
Roma – ITALIA.
4. Curia Generalizia delle Monache Basiliane
Via S. Alessio, 26
Roma (Aventino) ITALIA.
5. Curia Generalizia delle Suore Ancelle della Beatissima Vergine Maria Immacolata
Via Cassia, 102
Roma (Prati) ITALIA.
6. Studion
Via dei Laghi, 17
Castelgandolfo (Roma) ITALIA.

Перед стацією Терміні треба всісти на фільобус ч. 64, що їде в напрямі до св. Петра. Висідається перед мостом «Понте Вітторіо Еммануеле». Звідтам можна взяти на Джаніколь автобус „G“, що стримується перед самою Українською Колегією св. Йосафата.

На стації «Терміні» береться трамвай ч. 5 і ним ідуться в сторону Авентину. Можна висісти на «Піяцца Альбанія», а там питати за вулицею «Ічіліо», при якій міститься василіянський дім, бо вулиця св. Йосафата ще не знана.

На стації «Терміні» береться автобус ч. 64 і ним ідеться в напрямі базилики св. Петра. Висідається перед мостом «Понте Вітторіо Еммануеле», там береться фіольобус ч. 46 і ним ідеться аж до площі «Піяцца Боччеа». На тій же площі береться автобус ч. 346 і ним ідеться ген за місто, а висісти треба коло боргата Фокачча.

Так само, як до Отців Василіян, бо Генеральна Курія монахинь Василіянок міститься недалеко монастиря оо. Василіян.

На стації «Терміні» береться трамвай ч. 1 і ним ідеться аж до площі «Піяцца ді Понте Мільвіо». Звідси можна вже іти пішки або взяти автобус ч. 201.

Зі стації «Терміні» береться автобус ч. 93 або трамвай ч. 16 і ними ідеться аж до площі «Сан Джованні ін Лятерано». Тут береться автобус, що їде до Рокка ді Папа або до центру «За краций світ» (Чентро перль Мондо Мільоре).

**Срібний Ювілей священства
о. Д-ра Володимира Дзьоби.**

В травні ц. р. сповнилося 25 років від дня висвячення о. Д-ра Володимира Дзьоби на священника.

О. Ювілят походить зі села Переволоки бучацького повіту, де довгий час був священником о. Іван Олесницький, що вивів чотирох синів на визначні становища. Один з них був протоархимандритом чину оо. Василіян. Завдяки йому багато студювало на середніх і вищих школах. Одним з них був наш ювілят. Покінчивши духовний семінар в Станиславові, переїхав завдяки старанням бл. п. Владики Кир Григорія на студії в Римі, де провів 13 літ. В тому часі студював філософію, Богословію та в Біблійному інституті, де вивчив добре грецьку і ор'єнтальні мови. Врешті осягнув ступінь доктора св. Богословія.

Будучи в Римі як священник часто доїжджав з духовною поміччю до наших дивізійників в Риміні, з якими заприятелював так, що виїхав разом з ними до Англії на душпастирську працю. Спершу став парохом наших поселенців в Манчестері а тепер виконує душпастирські обов'язки в Контрі.

О. Д-р В. Дзьоба добре нам відомий як перекладач на українську мову «Псальмів». Видав також «Три книги Святого письма Старого Завіту», «Книгу Юди-ти», «Провідник» та «Книгу Йова».

Вже в Риміні визначився як неструджений робітник у Христовім винограді, тому з'єднав собі прихильність усіх дивізійників. Своєю добротою вже як парох підбив серця своїх вірних, тому нічого дивного, що його парохіяни рішили відзначити 25 літний ювілей, який пройшов в сердечній атмосфері в при-яві кир Августина, численних парохіян і запрошених Англіїців. Годиться підкреслити, що завдяки його старанням і наполегливій праці побудовано в Манчестері гарний храм в честь Успення Пр. Богородиці.

До численних побажань з нагоди Ювілею прилучується також Редакція Українських Християнських Вістей та Католицьке Видавництво в Мінхені, якого о. Ювілят був довгий час передплатником.

Редакція Українських Християнських Вістей.

Роман Купчинський.**ЛІТНИМ ВЕЧЕРОМ...**

Море мряки розлилося

довкруги

Все в ньому втопилося

став, луги.

І ті ниви розлогії

за селом,

І хати убогії

під горбом.

І потічки покручені

серед трав

І ті лози засмучені

понад став.

Мріє мрака по долині,

Як срібliste павутиння

серед лук.

Срібний місяць в п'їтьму ночі

висуває ясні очі,

мов павук.

Ті, що від нас відійшли:

В травні ц. р. відійшов у вічність бл. п. Мгр. Осип МАЛАНЧУК по довгій і тяжкій недузі. Був родом зі Зборівщини і усю свою працю присвятив українському громадянству в повіті.

Була це людина хрустального характеру та солідний у виконання своїх обов'язків, зокрема як директор Задаткової Каси в Зборові.

В останніх часах пробував в Нью-Йорку, де проявив свою діяльність в характері секретаря Зборівського Допомогового Комітету, який ніс поміч своїм землякам, що остали в краю, будьто опинилися в невідрадних материяльних обставинах.

У поведенні з людьми все привітний а з природи лагідної вдачі з'єднав собі у тих, що його знали, велику пошану, тому й жаль за ним не тільки у членів комітету але й у всіх його знайомих.

Минулого року вітав разом з іншими членами комітету представника нашої Редакції, який прибув на відслонення пам'ятника Тарасові Шевченкові в Вашингтоні. А навіть вийшов на зустріч до порту в Нью-Йорку.

Була це стріча, що мала на меті знову оживити наші взаємини, які існували в краю. Проведений час на гутірці відкрив різні проблеми у зв'язку із виданням пропам'ятної книги, присвяченої праці наших громадян в повіті. Був душею комітету, тому його передчасний відхід є великою втратою для нас всіх а для комітету з окрема.

Висловлюючи свої почування родині покійного і членам Зборівського Комітету, лінемо думкою на могилу висипану на кладовищі в Нью-Йорку. Хай чужа земля буде йому пером!

Редакція Укр. Хр. Вістей.

А Л И М Е К С Handels-Gesellschaft mbH

8 München 2, Neuhauserstr. 34-V (am Karlstor),
Postanschrift: 8 München 33, Postfach 140, Tel. 55 06 41

Вільні від мита, або з наперед оплаченим митом
посилки-дарунки до східних держав:

- ◆ СССР
- ◆ Польщі
- ◆ Чехословаччини
- ◆ Угорщини
- ◆ Румунії
- ◆ Югославії
- ◆ Болгарії

Спеціальна, від 8 років діюча німецька фірма і офіційне представництво Банку ПКО — Варшава, Tuzex — Прага, ІККА — Будапешт, Cartimex — Букарешт і т. д. Без посередня висилка пакунків до СССР і Румунії з власного магазину! Жадайте наших безплатних проспектів, подаючи при цьому країну, яка Вас цікавить.

(Продовження зі стор. 14-ой)

Покищо не була налагоджена церковна справа завдяки спротивові владик-обрусителів, які не хотіли згодитися на автокефалію. Їх як шкідників потім депортовано до Галичини і приміщено в монастирі в Бучачі. Часто мали місце тзв. реквізиції, але це діялося без вини гетьмана, коли окупаційні влади на внесок дідичів без інтервенції гетьмана брали участь у звороті нагробованого майна. —

Наші соціалістичні провідники, що законспірувалися в Національнім Союзі, стали сторонь і булиби лучилися з кожним, щоб повалити гетьманську державу, тому від самого початку, коли ще не заносилося на федерацію, мріяли про реванж! Але без війська цього не можна було вчинити. Тому намовлено Коновалця піти до гетьмана за дозволом про відношу Корпусу Січових Стрільців, які досі тинялися по Україні без заняття. Щойно тепер присягнуто гетьманові, як стільки часу уплило даром. Але нате, щоб в свій час виступити проти гетьмана, що пізніше мало місце.

Ще могли СС-и відограти важну ролю в налагодженні відносин з Галичиною і прийти своїй вуцїй батьківщині з поміччю. Якраз на заході заломився фронт центральних держав і Антанта диктувала умовини миру. Між іншим уневажнено Берестейський мир, що був фундаментом нашої державності. Треба було оглянутися за новим партнером, треба було піти Антанті на уступки. А вона домагалася федерації з Росією, якої ще не було і ця вимога була лише на папері. Тут годиться дати порівняння, як поступила Центральна Рада, коли третім універсалом годилася на федерацію. Як поступили Січові стрільці? Мовчали, але як це вчинив гетьман під вимогою Антанти — це вже була зрада. —

(Дальший тяг в слідуючім числі)

Читайте

„УКРАЇНСЬКІ ХРИСТІЯНСЬКІ ВІСТІ“,

орган української християнської

партії в Німеччині!

УКРАЇНСЬКІ ХРИСТІЯНСЬКІ ВІСТІ

UKRAINISCHE CHRISTLICHE NACHRICHTEN

erscheint 1 mal vierteljährlich

8 München 23, Postfach 1003, Bundesrepublik Deutschland.

Herausgeber: Ukrainische Christliche Union.

Geschäftsführer: Dr. Wolodymyr Murowytsch.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і виправляти мову.

Передплата:

Европа	1 ч., 2.—	піврічно, 4.—	річно 8.—DM
Europa	1 Nr. 2.—	halbjährlich 4.—	jährlich 8.—DM
В заоканських краях	1.—	2.—	4.—\$

Satz und Druck: Leo Andrejef, 8 München 5, Kohlstr. 3b.